

ชื่อโครงการวิจัย

การมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักในการบริหารจัดการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น:

กรณีศึกษา “ตารีอีนา” ต.กายุคละ อ.แวง จ.นราธิวาส

The participation of main four-part leaders in the administration of supporting local arts and cultures: A case study of “Taree-Ina”, Kayukla sub district, Waeng district, Narathiwat province

โดย

สุรัชย์ ไวยวรรณจิตร และคณะ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
กระทรวงวัฒนธรรม
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๔

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักในการบริหารจัดการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น:กรณีศึกษา “ตารีอีนา” ต.กาญูละ อ.แวง จ.นราธิวาสมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักในการบริหารจัดการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนประวัติความเป็นมาและแนวทางการส่งเสริมฟื้นฟูสามารถสรุป แยกตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

ประเด็นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักในการส่งเสริมในการบริหารจัดการ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นพบว่า ผู้นำสี่เสาหลักให้ความสนใจ สนับสนุนเป็นอย่างดีโดยมีมุมมองว่า “ชุมชนต้องเป็นเสมือนครอบครัวเดียวกัน” โดยเฉพาะ ผู้นำธรรมชาติ (ปราชญ์ชาวบ้าน) องค์กรเยาวชน (ผู้นำท้องที่) และกำนัน (ผู้นำท้องถิ่น) ได้ดูทุกครั้งเวลาคณะตารีอีนาได้จัดการแสดงจะไม่ค่อยมีบทบาทมากนักก็เห็นจะเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ (โต๊ะอีหม่าม) แต่ก็ไม่ได้ห้าม แม้จะมองว่าประเด็นทางศาสนาจะทำได้หรือเปล่าในการแสดงตารีอีนา

ประเด็นประวัติความเป็นมาของ “ตารีอีนา” ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

สรุปได้ว่า **“ตารีอีนาเป็นการแสดงที่มีอยู่เพียงแห่งเดียวในประเทศไทยถ้าไม่มีการสืบทอดอีกไม่นานตารีอีนาจะหายไป”**สิ่งที่น่าสนใจของ “ตารีอีนา” คือ บุคคลที่เรียนตารีอีนาในอดีตทั้งหมดจะมี ๔ คน แต่คนอื่นไม่ได้รับการถ่ายทอด มีแค่คนเดียวที่ได้ทำการถ่ายทอด คือ เจ๊ะ (มะเยะโก๊ะ) เจ๊ะเล่าว่าได้หยุดเล่นเป็นเวลา ๒๒ปีแต่ก็ได้เริ่มเล่นต่ออีกเนื่องจากคนเขาเรียกร้องให้เล่นเพราะคนบนบานไว้ สิ่งที่ตารีอีนาไม่ได้แตกต่างจากการแสดงอื่นๆทั่วไปคือ ก่อนการเล่นต้องมีการไหว้ครูก่อนเพื่อให้เด็กได้เข้าอารมณ์ในการแสดงที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ จุดเริ่มต้นของการเล่นตารีอีนา เป็นผู้ชายทั้งหมดต่อมาเปลี่ยนเป็นผู้หญิงหมด ผู้ชายเปลี่ยนมาเป็นการแสดงศิลปะพ่อแม่ของลูกในสมัยก่อนไม่ให้ลูกหลานของตนแสดงตารีอีนา เพราะกลัวว่าเป็นอันตราย (เอวหัก) เพราะโดยปกติใช้เวลาในการซ้อมยาวนานประมาณ ๑๐๐วัน จุดเด่นของตารีอีนา คือ การรำท่าท่าสะพานโค้ง ถ้าใครมีความสามารถที่ดีที่สุด จะสามารถทำท่าสะพานโค้งแล้วหยิบเหรียญบาทได้ ที่เด่นอีกกว่านั้น คือทำท่าสะพานโค้งแล้วหยิบธนบัตรที่วางเหรียญอยู่ด้านบน แล้วหยิบมาให้หมดโดยการรวบทีเดียวสำหรับที่มาที่ไปตารีอีนาเริ่มแรกมาจากเจ้าสาวให้ใส่ “เฮนน่า” แล้วอยู่บนบันลังก์ ให้คนมารำ “ตารี” รอบบันลังก์ จึงมีการเรียก “ตารีอีนา”

ประเด็นแนวทางในการส่งเสริม ฟื้นฟู อนุรักษ์ “ตารีอีนา” สืบต่อไป

จะเห็นว่าทุกกลุ่มภาคส่วนเห็นพ้องต้องกันว่า อยากให้ผู้นำทั้งสี่เสาหลักได้เข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมต่อการส่งเสริมให้มากที่สุด เพราะในขณะนี้การสนับสนุนส่วนใหญ่เกิดจากผู้นำท้องถิ่น ผู้นำธรรมชาติ และผู้นำท้องที่เป็นหลัก แต่ก็เป็นไปได้ในลักษณะการส่งเสริมทางความรู้สึกละไม่ได้มีส่วนของงบประมาณในการสนับสนุน ที่ผ่านมางบประมาณและการสนับสนุนต่างๆได้จากการนำเยาวชนไปแสดงของครูภูมิปัญญา สิ่งสำคัญที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกันคือ ควรมีการสร้างเครือข่ายสืบทอดสนับสนุนตารีอีนาให้เยาวชนทั้ง ๕ รุ่นที่ผ่านมาได้มารวมตัวกันเพื่อผลักดันการสืบทอดให้รุ่นน้องๆต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาพบว่า บทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักในการบริหารจัดการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น:กรณีศึกษา “ตารีอีนา” ต.กาญูละ อ.แวง จ.นราธิวาสขึ้นอยู่กับ ผู้นำสี่เสาหลัก ที่เป็นผู้ชายเป็นหลัก ยังไม่สามารถสะท้อนบทบาทของสตรีกับการมีส่วนร่วมต่อชุมชน ดังนั้นหากทำการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาบทบาทสตรีกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อไป

Abstract

The research, entitled the participation of main four-part leaders in the administration of supporting local arts and cultures: a case study of “Taree-Ina”, Kayukla sub district, Waeng district, Narathiwat province, aims to study about the process of participation of main four-part leaders in the administration of supporting local arts, to investigate about the history of the local arts and to explore for revival of the local arts. All can be concluded in accordance with the research’s objectives as follow:

The participation of main four-part leaders in the administration of supporting local arts is found that the leaders show an interest and whole-heartedly encourage with holding the view that “community is to be liken to one family”. Particularly, natural leader (village instructor), youth organization (locality leader), kamnan (local leader) always view when “Taree-Ina” band performs. However, spiritual leader (Imaam) rarely views the band’s performance, never have forbidden it and never said if the religion allows to do so.

The history of “Taree-Ina”, in the state of local cultural heritage, can be concluded as follows: “Taree-Ina” is considered as the only band remaining in Thailand. If there is no inheritance of it, it finally disappears”. Interestingly, “Taree-Ina” in the past, there were four people learning about “Taree-Ina”, but up to now there is only one who conveys “Taree-Ina” that is Jeh (Mayakoh). She narrates that she has stopped performing it for 20 years, but she decides to perform it again because some people have taken an oath. The things that “Taree-Ina” does not differ from other shows are the show is started by *WaiKhru* for the purpose that performers are in the mood of it. In addition, in the past “Taree-Ina” was performed by men, but later it had been changed into women. Instead, the men transited to perform “Silat”. During its history, parents never allowed their children to perform, because it was too dangerous (cause to waist broken). Generally, “Taree-Ina” takes 100 days to rehearse. The distinctive point of it is wheel posture. For the one who is able to do so, he or she can take a coin. The more distinctive point of it is taking a bank note on which there is a coin at the same time. The history of the word “Taree-Ina” stemmed from a bride who had to wear “Ina” and sat on the throne while people dancing around called “Taree”, generally known as “Taree-Ina”.

The continuous revival and preservation of “Taree-Ina” is seen as the main four-part leaders had better playing a part in supporting participation, as the present-day the supporting participation is mainly arisen from local leaders, natural leaders and locality leaders. But, all supporting is in the way of sentimental one, not regarding with finance. In the preceding time, the band has got financial and other supports from the show of the youth of teacher of wisdom. Most importantly, everyone agrees that there should be networking for inheritance and supporting “Taree-Ina” by gathering four youth generations in order to pass “Taree-Ina” down to upcoming generations.

Further research suggestions

The study found that the important role of main four-part leaders participation in the administration of supporting local arts and cultures: a case study of “Taree-Ina”, Kayukla sub district, Waeng district, Narathiwat province depending on the leaders, mainly men can not reflect on the role of women’s participation in community. Therefore, for further research, there should be studying about the role of women in the administration of local arts and cultures.

กิตติกรรมประกาศ

มวลการสรรเสริญเป็นสิทธิ์ของอัลลอฮ์ ﷻ พระผู้เป็นเจ้าของสากลโลก
ขอพรอันประเสริฐสุดจงประสบแด่ท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ และวงศ์วานผู้บริสุทธิ์ของท่าน

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ที่ได้อนุมัติทุนสนับสนุนการวิจัยใน
ครั้งนี้ ขอขอบคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ รศ.ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์ รศ.ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์ และ
อ.มณฑิรา สวัสดิ์รักษา ที่ได้กรุณาตรวจสอบทางวิชาการและให้คำแนะนำเพื่อให้งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลุล่วงไป
ได้ด้วยดีตลอดจนขอขอบคุณผู้ประสานงานของสำนักวิจัยและพัฒนากรมส่งเสริมวัฒนธรรม ที่ได้ให้คำแนะนำ
และช่วยเหลือด้วยดีเสมอมา

ขอขอบคุณ อ.บงกช นพวงศ์ ณ อยุธยา และ ผอ.อำพรณนี ปินตาวงศ์ (สำนักกรรมการ ๓
วุฒิสภา) ที่ปรึกษาโครงการวิจัยที่คอยให้คำชี้แนะและให้กำลังใจในการทำงานวิจัยเรื่องนี้ตลอดเรื่อยมา

ขอบคุณคุณอุสมาน ดามิ ที่ได้ช่วยประสานและอำนวยความสะดวกในการเดินทางเก็บข้อมูลใน
งานวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณ อ.มุฮัมมัดราฟิ์ มะเก็ง โรงเรียนนุรุลอิสลามญุมฮูรียา อ.มุสลิม รอกา มหาวิทยาลัย
อิสลามยะลา และ อ.ซารี ลาเต๊ะ ที่ได้สละเวลาตรวจทานและให้ข้อคิดเห็นโครงการวิจัยในครั้งนี้

ขอบคุณสมาชิกบ้านมิสชะฮะและคณะทำงานเสียงเล็กๆ เพื่อสันติภาพทุกท่านที่ให้ความร่วมมือทำวิจัยนี้
ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา และที่สำคัญขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านในพื้นที่วิจัย ตลอดจนทุก
ภาคส่วนที่ได้สละเวลาและเอื้อเฟื้อข้อมูล เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยครั้งนี้

สารบัญ

บทคัดย่อ	ก
Abstract.....	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ.....	จ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ หลักการและความเป็นมา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์	๓
๑.๓ คำถามหลักในการวิจัย	๓
๑.๔ กรอบแนวความคิดของการวิจัย	๓
๑.๕ นิยามศัพท์	๔
๑.๖ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๔
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๒.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง	๕
๒.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๓
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๑๔
๔.๑ ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนตำบลกาญจนาภิเษก อำเภอบางบาล จังหวัดนนทบุรี.....	๑๔
๔.๒ ผลการสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักในการบริหารจัดการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น: กรณีศึกษา “ตารีอีนานา”	๑๕
๔.๓ จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชาชนในพื้นที่ ต่อกระบวนการการมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักในการ บริหารจัดการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น: กรณีศึกษา “ตารีอีนานา”ของผู้นำสี่เสาหลัก	๑๖
๔.๔ ประวัติความเป็นมาของ “ตารีอีนานา” ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น	๑๖
๔.๕ แนวทางในการส่งเสริมฟื้นฟู อนุรักษ์ “ตารีอีนานา”	๑๗
บทที่ ๕ สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๑๘
๕.๑ ประเด็นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักในการส่งเสริมในการบริหารจัดการ ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น.....	๑๘
๕.๒ ประเด็นประวัติความเป็นมาของ “ตารีอีนานา” ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น	๑๙

๕.๓ ประเด็นแนวทางในการส่งเสริม ฟันฟู อนุรักษ์ “ตารีอีนา”	๒๓
๕.๔ ข้อเสนอแนะ	๒๕
๕.๕ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	๒๕
บรรณานุกรม.....	๒๖
ภาคผนวก.....	๒๗
ประมวลภาพ.....	๒๘
ประวัติคณะผู้วิจัย	๓๕

สารบัญภาพ

ภาพที่ ๑	ประกอบการแสดง “ตารี่อีนา”	๑๗
ภาพที่ ๒	สตายม หรือ ทำร้ายมาตรฐาน	๒๐
ภาพที่ ๓	ร้ายำทำอินทรีย์(แลลาแย)	๒๑
ภาพที่ ๔	ร้ายำทำพระรามณ์เดิน(สขามอ)	๒๑
ภาพที่ ๕	ตารี่ฆาแม หรือ ตั้งหลักทำยีน	๒๑
ภาพที่ ๖	สือรามอ หรือ ทำพญาหงส์	๒๑
ภาพที่ ๗	สะพานโค้ง	๒๑
ภาพที่ ๘	ตารี่ชีละ	๒๑
ภาพที่ ๙	ลาเกาะชื่อเมาะ	๒๒
ภาพที่ ๑๐	นอรอ	๒๒
ภาพที่ ๑๑	ตารี่แล	๒๒
ภาพที่ ๑๒	ตารี่ชื่อรามอ	๒๒
ภาพที่ ๑๓	การทำท่าสะพานโค้งหยิบเหรียญและธนบัตร	๒๓

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ หลักการและความเป็นมา

สถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับความขัดแย้งในระดับที่รุนแรง โดยเฉพาะความขัดแย้งในระดับโครงสร้างเป็นเรื่องของการแย่งชิงอำนาจและการใช้อำนาจนอกจากนี้ยังเป็นความขัดแย้งจากผลประโยชน์ (Interest Conflict) ที่มีการแย่งชิงผลประโยชน์กันประกอบกับความขัดแย้งนี้ยังเกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะที่มีผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เกี่ยวข้องกันเป็นจำนวนมาก ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวที่เกิดขึ้น อาจก่อให้เกิดผลดีผลเสียแตกต่างกัน ถ้าความขัดแย้งที่รุนแรงก็อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคม แต่ถ้าความขัดแย้งไม่รุนแรงก็อาจก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมได้ โดยการหันหน้ามาพูดคุยเจรจาท่องกัน เพื่อหาแนวทางในการยุติความขัดแย้ง อันนำไปสู่การพัฒนาสังคม ชุมชนโดยการร่วมมือกันทุกภาคส่วนทั้งในภาครัฐและประชาชน

การร่วมมือกันระหว่างทุกภาคส่วน จึงเป็นเรื่องสำคัญในการพัฒนาทั้งในด้าน สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ดังนั้นการร่วมมือจึงเป็นกิจกรรมทางบวกที่สามารถให้แก่คน ให้แก่งาน และให้แก่สังคม การมีความร่วมมือกันไม่ว่าจะทำงานหรือกิจกรรมอะไรก็สามารถสำเร็จกว่าครึ่งแล้ว สังคมใดสามารถทำให้คนมีความร่วมมือร่วมใจทำกิจกรรมของสังคมให้บรรลุเป้าหมายได้สังคมนั้นมีความเข้มแข็งอย่างแน่นอน เพราะความเข้มแข็งของสังคมในการที่จะทำอะไรๆ ในชุมชนหรือหมู่บ้าน ของตนเองให้ประสบผลสำเร็จได้ก็ต้องอาศัยความร่วมมือ เช่นโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านก็มีการร่วมมือกันทำ โดยอาจแบ่งงานหน้าที่คนละส่วนกัน ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้สมาชิกเข้าใจในการทำงาน เป็นการปลูกฝังให้ชุมชนร่วมดำเนินการให้ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด สิ่งเหล่านี้มาจากการมีความร่วมมือกันโดยทั้งสิ้น¹

แต่อย่างไรแล้วการร่วมมือกันในการทำงาน ถ้ายังขาดผู้นำกลุ่มการทำงานหรือการทำกิจกรรมใดๆก็มิอาจประสบความสำเร็จได้ ดังนั้นการมีผู้นำกลุ่มจึงเป็นเรื่องสำคัญเมื่อมีการรวมกลุ่มกัน เพื่อทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่เกิดประโยชน์แก่กลุ่มคนส่วนใหญ่ จะเห็นได้ว่าผู้นำจะต้องมีความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอันเป็นที่ต้องการในการดำเนินงานของกลุ่ม และสามารถใช้ความรู้ที่ช่วยกลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง และความเป็นผู้นำนั้นเป็นขบวนการที่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมของกลุ่มที่รวมตัวกันขึ้นเพื่อนำกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ผู้นำโดยส่วนใหญ่จะมีบุคลิกภาพที่โดดเด่นมีความรู้ความสามารถเป็นพิเศษในกลุ่มชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ เป็นผู้สามารถจูงใจประชาชนให้มีความคิดเห็นคล้อยตามและลงมือทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดจนนำไปสู่จุดหมายปลายทางได้เป็นผลสำเร็จในที่สุด² โดยทั่วไปแล้วผู้นำจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติที่น่าฟังปรารถนา เป็นผู้ที่มีอำนาจ ได้รับการยกย่องนับถือ มีทรัพย์สิน หรือความสามารถหลายๆด้าน คุณสมบัติดังกล่าวนี้อาจจะมีแต่เพียงประการเดียวหรือหลายประการรวมกันก็ได้ แต่ประการสำคัญที่สุดที่ผู้นำต้องมีคือความสามารถในการนำสมาชิกของกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ทางกลุ่มได้วางเอาไว้ อย่างไรก็ตามการที่จะได้มาผู้นำชุมชนท้องถิ่นที่มีความสามารถนั้นอาจได้มาจากการเลือกตั้ง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายกอบต. นายกอบจ. ผู้นำเหล่านี้คือผู้นำที่เป็นทางการ และยังมี

¹สุภวรรณ พันธุ์จันทร์. (๒๕๕๔). การร่วมมือ การแข่งขัน และการขัดแย้ง(ออนไลน์) : สืบค้นได้จาก <http://socialscience.igetweb.com/index.php?mo=3&art=8933> [เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๔]

²จิรพรรณ กาญจนะจิตรา. (๒๕๒๖). การมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาชนบท. [ม.ป.ท.: ม.ป.พ.]

ผู้นำตามธรรมชาติหรือผู้นำที่ไม่เป็นทางการอีกเป็นจำนวนมาก ได้แก่ ผู้นำกลุ่มอันหลากหลายเช่น กลุ่มอาชีพต่างๆ กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน ปรธาณกองทุน เป็นต้น ควรมีการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำที่เป็นทางการกับไม่เป็นทางการ³ นอกจากนี้จะมีผู้นำที่มาจากองค์กรท้องถิ่น องค์กรปกครองท้องถิ่น และผู้นำธรรมชาติที่สังคมยอมรับในความสามารถแล้วยังมีผู้นำอีกผู้นำหนึ่งที่คนในชุมชนให้ความเคารพ นับถือยิ่งกว่า คือผู้นำทางศาสนา ดังนั้นเมื่อชุมชนสามารถรวมตัวผู้นำสี่เสาหลักนี้ได้ (ผู้นำองค์กรท้องถิ่น ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้นำธรรมชาติ และผู้นำทางศาสนา) เพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็สามารถทำให้ชุมชนที่ตนอาศัยอยู่มีความเข้มแข็งได้

จากสถานการณ์ความไม่สงบใน ๓จังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของโลกที่เปลี่ยนแปลงได้ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนตลอดจนถึงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้ถูกระเบิดโรจนิกนิยมและสื่อสมัยใหม่คุกคามจนค่อยๆ เลือนหายไปจากชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบลกาญาคละและศูนย์การศึกษาอนุเคราะห์และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเวียงเหล็กเห็นว่าองค์กรเยาวชนเป็นพลังสำคัญที่จะช่วยสืบสานถ่ายทอด พื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงร่วมกับองค์กรเยาวชนอบต.กาญาคละ จัดทำ "โครงการศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น (ตารีอีนานา) องค์กรเยาวชนระดับ อบต.กาญาคละ" เพื่อสร้างจิตสำนึกรักถิ่นฐานบ้านเกิดให้เยาวชนมีความภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและร่วมกันรักษาไว้อย่างยั่งยืน⁴

นายอาชีวะมิ่งเงาะอุซึ้ง ครู กศน.ตำบลกาญาคละ และผู้ประสานงานโครงการเปิดเผยว่าหลังจากนำตัวแทนเยาวชนไปอบรมที่มูลนิธิสุข-แก้ว แก้วแดงแล้วจึงขยายผลกระทบทั้งปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน ๖๐คนเพื่อพัฒนาเป็นองค์กรเยาวชนในระดับตำบลซึ่งกิจกรรมหนึ่งที่กลุ่มเยาวชนตัดสินใจว่าจะร่วมกันอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของชุมชนก็คือการแสดง "ตารีอีนานา"

"ตารีอีนานาเป็นการแสดงที่มีอยู่เพียงแห่งเดียวในประเทศไทยถ้าไม่มีการสืบทอดอีกไม่นานตารีอีนานาก็จะหายไปเป็นที่สุด" โดยเยาวชนจากทุกหมู่บ้านในตำบลกาญาคละทั้ง ๘หมู่บ้านจะมารวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมเหล่านี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนได้สืบสานวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นเยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และห่างไกลจากยาเสพติดโดยการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งหลังจากที่ได้ดำเนินงานมาเกือบ ๑ปีผลที่ได้ก็คือเยาวชนเกิดความหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของตนเองเกิดความรักใคร่สามัคคีกลมเกลียวเวลาทำกิจกรรมอะไรก็จะทำกันเป็นกลุ่มในนามของกลุ่มองค์กรเยาวชนกาญาคละ⁵

ดังที่กล่าวมานี้ การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) อย่างมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักย่อมมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการสร้างองค์ความรู้ที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพในการนำไปใช้ ตลอดจนการส่งเสริมอนุรักษ์ พื้นฟู ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เพราะถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จะดำรงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้คนในชุมชนสืบต่อไป

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้นสื่อสะท้อนให้เห็นว่ามรดกทางวัฒนธรรมในปัจจุบันขึ้นนี้(ตารีอีนานา) มีเพียงแห่งเดียวในประเทศไทยที่ยังคงสืบสานวัฒนธรรมกันอยู่ คือที่ ต.กาญาคละ อ.เวียง จ.นราธิวาส หากไม่มี

³ประเวศ วะสี. (๒๕๒๒). กระบวนทรรศน์ใหม่ในการพัฒนาประเทศไทย ท้องถิ่นเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.

⁴ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน "ตารีอีนานา-ชีละ". (๒๕๕๔). ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน "ตารีอีนานา-ชีละ" (ออนไลน์) : สืบค้นได้จาก http://www.thaihealth.or.th/partner/partner_stor/13485 [เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๔]

⁵ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน "ตารีอีนานา-ชีละ". (๒๕๕๔). ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน "ตารีอีนานา-ชีละ" (ออนไลน์) : สืบค้นได้จาก http://www.thaihealth.or.th/partner/partner_stor/13485 [เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๔]

หน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐใดเข้ามาบริหารจัดการ สนับสนุนอย่างจริงจัง การสูญหายของมรดกทางวัฒนธรรมชิ้นนี้ก็อาจจะสูญหายไปในที่สุดเพราะแม้จะมีหน่วยงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนผลักดันในการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมชิ้นนี้ ภายใต้การร่วมสืบทอดขององค์กรเยาวชนในพื้นที่ แต่ก็คงไม่มีใครให้คำตอบได้ว่าเมื่อกาลเวลาผ่านไป การเปลี่ยนถ่ายอำนาจการปกครองและการเปลี่ยนถ่ายขององค์กรเยาวชนจากรุ่นสู่รุ่นจะมีใครยังคงเห็นความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมชิ้นนี้ตลอดไป ทางเดียวคือต้องใช้การผนึกกำลังในการมีส่วนร่วมให้ผู้คนรักและหวงแหนร่วมกันให้ดำรงอยู่ผ่านกระบวนการจัดการความรู้ที่ทรงคุณค่าสืบต่อไป

ดังนั้น โครงการวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นเพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ศึกษาประวัติความเป็นมาของ “ตารีอีนา” ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริม พี่นฟู อนุรักษ์ “ตารีอีนา” ให้คงอยู่สืบต่อไป

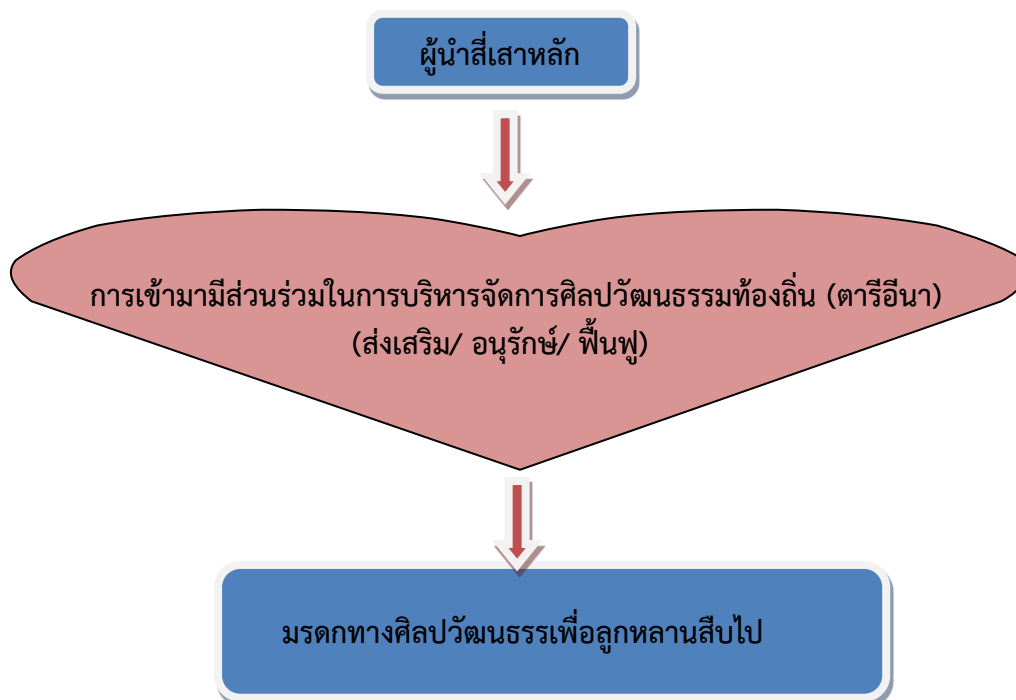
๑.๒ วัตถุประสงค์

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของ “ตารีอีนา” ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักในการส่งเสริมในการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ๑.๒.๓ เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริม พี่นฟู อนุรักษ์ “ตารีอีนา” สืบต่อไป

๑.๓ คำถามหลักในการวิจัย

ผู้นำสี่เสาหลักจะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น (ตารีอีนา) อย่างมีประสิทธิภาพ ได้อย่างไร

๑.๔ กรอบแนวความคิดของการวิจัย

๑.๕ นิยามศัพท์

๑.๕.๑ **การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ** หมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนา ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น “ตารีอีนา” ของผู้นำสี่เสาหลัก

๑.๕.๒ **ตารีอีนา** หมายถึง การแสดงทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่ผสมผสานระหว่างยิมนาสติกกับ มโนราห์ หรือ การแสดงที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมมุสลิมและพุทธเข้าด้วยกัน

๑.๕.๓ **ผู้นำสี่เสาหลัก** หมายถึง ผู้นำองค์กรท้องถิ่น ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้นำธรรมชาติ และ ผู้นำทางศาสนา ต.กายุคละ อ.แวง จ.นราธิวาส

๑.๕.๔ **ผู้นำองค์กรท้องถิ่น** หมายถึง ผู้นำกลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ ที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน ใน งานวิจัยนี้หมายถึง ผู้นำกลุ่มเยาวชน

๑.๕.๕ **ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น** หมายถึง บุคคลที่เป็นผู้นำในท้องถิ่น เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นต้น ซึ่งมีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

๑.๕.๖ **ผู้นำธรรมชาติ** หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถและเชี่ยวชาญที่ได้รับการยอมรับจากคนใน ชุมชนให้เป็นผู้นำ (ปราชญ์ชาวบ้าน)

๑.๕.๗ **ผู้นำทางศาสนา** หมายถึง อิหม่าม หรือ คณะกรรมการมัสยิด ต.กายุคละ อ.แวง จ.นราธิวาส ที่ มีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนา ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

๑.๕.๘ **ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น** หมายถึง “ตารีอีนา”

๑.๖ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักในการส่งเสริมในการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และประวัติความเป็นมาของ “ตารีอีนา” ใน ฐานะมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนแนวทางในการส่งเสริม พัฒนา อนุรักษ์ “ตารีอีนา”

๑.๖.๑ ขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา ในการศึกษาวิจัยนี้ได้แบ่งเนื้อหาในการศึกษาออกเป็น ๓ ประเด็น กล่าวคือ

๑.๖.๑.๑ กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักในการส่งเสริมในการบริหารจัดการ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

๑.๖.๑.๒ ประวัติความเป็นมาของ “ตารีอีนา” ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

๑.๖.๑.๓ แนวทางในการส่งเสริม พัฒนา อนุรักษ์ “ตารีอีนา”

๑.๖.๒ ขอบเขตการวิจัยด้านพื้นที่การวิจัย การวิจัยนี้ศึกษา **ผู้นำสี่เสาหลัก** หมายถึง ผู้นำองค์กร ท้องถิ่น ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้นำธรรมชาติ และผู้นำทางศาสนา ต.กายุคละ อ.แวง จ.นราธิวาส

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

โครงการวิจัยนี้คาดว่าจะมีคุณูปการต่อผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ได้แก่

๑.๗.๑ ผู้นำชุมชนในฐานสี่เสาหลักเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันใน แนวทางที่ทุกฝ่ายได้เข้ามาร่วมขับเคลื่อนมรดกอันทรงคุณค่าของท้องถิ่นอย่าง “ตารีอีนา”

๑.๗.๒ วัฒนธรรมจังหวัดสามารถทบทวนทิศทางการส่งเสริม พัฒนา อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และปรับกระบวนการส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือให้เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น

๑.๗.๓ หน่วยงานภาครัฐสามารถนำเอาแนวทางการส่งเสริม พัฒนา อนุรักษ์ “ตารีอีนา” ไปกำหนด ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาและพัฒนาพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียหลักในการบริหารจัดการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น:กรณีศึกษา “ตารีอีน่า” ต.กาญจนา อ.แวง จ.นราธิวาสพบว่า มีแนวคิดทฤษฎีที่และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานความคิดและการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

๒.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ แนวคิดและทฤษฎีความเป็นผู้นำท้องถิ่น

ผู้นำท้องถิ่น หมายถึงบุคคลที่ช่วยผู้อื่นหรือชุมชน ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจหรืออิทธิพลสามารถชักจูงคนในชุมชนได้ ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของผู้นำท้องถิ่น คือ ๑. ต้องมีความรู้หรือทักษะในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่กลุ่มหรือชุมชนต้องการ ๒. ต้องมีคน ซึ่งเป็นสมาชิกในชุมชนนั้น ๓. มีโอกาสหรือสถานการณ์ที่จะใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ ๔. มีความสามารถที่จะใช้ความรู้นั้น สภาพผู้นำท้องถิ่นมักจะพิจารณาถึงคุณลักษณะที่สำคัญๆ ในเรื่องอายุ เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ ฐานะทางสังคม การศึกษาอบรม ประสบการณ์นอกหมู่บ้านและความชำนาญพิเศษอย่างไรก็ตามอาจจะมียุคประกอบอื่นๆ ที่ประกอบคุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่นอีกได้ อาทิ พื้นฐานทางศีลธรรม ความสัมพันธ์กับเครือข่าย เป็นต้น (ดลมนรรัตน์ บากา, ๒๕๔๐: ๘)

สำหรับภาวะของผู้นำท้องถิ่นที่จะช่วยส่งเสริมงานการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่น (ดลมนรรัตน์ บากา, ๒๕๔๐: ๘)มีลักษณะดังนี้

๑. มีจิตใจมุ่งมั่นในการพัฒนา ได้แก่ลักษณะของผู้นำที่มีความกระตือรือร้น มานะบากบั่น กล้าเสี่ยงอดทนต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ ทำอย่างเต็มที่ที่จะเห็นความเปลี่ยนแปลงในชุมชนในทางที่ดีขึ้น

๒. มีความซื่อตรงต่อหน้าที่ ตั้งใจทำงานต่อหน้าที่ ปฏิบัติตามระเบียบ ตรงไปตรงมาอุทิศเวลาให้แก่งานและหน้าที่ ไม่ทุจริตเพื่อประโยชน์ส่วนตนและผู้อื่น

๓. มีจิตใจเป็นกุศล ทำงานโดยไม่หวังผลตอบแทน

๔. การยอมรับวิทยาการใหม่ หมายถึงผู้นำโน้มเอียงในการยอมรับความรู้ ทักษะความคิด วิธีการเครื่องมือและวิทยาการใหม่ ๆ มาปรับปรุงวิธีการดำเนินชีวิตให้ดีกว่าเดิม ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปกครอง

๕. มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความอิสระ มีความกล้าหาญ แม้มีอุปสรรคเกิดขึ้นก็ไม่ย่อท้อ

๖. มีทัศนคติแบบประชาธิปไตย โดยหมายถึงลักษณะที่มีความเชื่อ ความรู้สึก และทำที่ต่อวิถีทางการดำเนินชีวิต อันที่บุคคลจะต้องมีความสัมพันธ์ทั้ง ๓ ประการ คือ

๖.๑ การเคารพและยอมรับในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน

๖.๒ มีความสามัคคี ร่วมมือ ช่วยเหลือ แบ่งปันและแบ่งงานกันทำในลักษณะการประสานงาน

๖.๓ มีความสุขุมรอบคอบ ยอมรับและเคารพเหตุผล มีความสามัคคี ความสนใจที่จะร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ

๗. มีความจงรักภักดีต่อสถาบัน หมายถึงผู้นำท้องถิ่นต้องมีความพึงพอใจต่องาน ต่อสถาบัน ต่อหน้าที่และความรับผิดชอบ และต่อฐานะบทบาทของตน กล่าวคือเชื่อมั่นและศรัทธาในการเป็นผู้นำของตน

๘. ความเป็นผู้นำ หมายถึงลักษณะที่ผู้นำใช้อิทธิพลและศิลปะในการจูงใจให้ผู้อื่นร่วมมือปฏิบัติงาน เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง มีความสามารถในการตัดสินใจและตื่นตัวอยู่เสมอ

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่นอาจจะจำแนกประเภทของผู้นำโดยทั่วไปหลายประเภทแตกต่างกันไป แต่สำหรับชุมชนหรือหมู่บ้านหนึ่งๆ นั้นพอจะจำแนกลักษณะโครงสร้างของผู้นำออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้

๑. โครงสร้างแบบทางการ (formal leadership structure) กล่าวโดยทั่วไปลักษณะของตำแหน่งของผู้นำซึ่งมีอยู่ในชุมชนหรือหมู่บ้านแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ (๑) ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน แพทย์ประจำตำบล (๒) คณะกรรมการต่างๆ ขององค์กรที่อยู่ในชุมชนเป็นต้นว่ากลุ่มเกษตรกร คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและคณะกรรมการสภาตำบล ตลอดจนข้าราชการประเภทต่างๆ รวมทั้งพัฒนาการ เป็นต้น ผู้นำประเภทนี้มีหน้าที่ของทางราชการค้ำจุนอยู่ และประชาชนก็ตระหนักดีในฐานะที่เป็นผู้นำ ตำแหน่งเหล่านี้เป็นไปโดยการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งและประกาศเป็นทางการให้ทราบ ถ้าหากว่าบุคคลใดมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่ต้องการอาจจะได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งหลายๆ ตำแหน่งในเวลาเดียวกัน ดังนั้น ตำแหน่ง ฐานะ และหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้นำแบบทางการจึงเป็นที่ทราบกันทั่วไปในชุมชนหรือหมู่บ้าน

๒. โครงสร้างผู้นำแบบไม่เป็นทางการ (Informal Leadership Structure) ผู้นำชนิดนี้เกิดจากการคัดสรรของชาวบ้านอย่างไม่เป็นทางการมาเป็นเวลานาน ลักษณะของกลุ่มในชุมชนหรือหมู่บ้านก็เป็นแบบปฐมภูมิ (Primary group) จึงเพิ่มความใกล้ชิดสนิทสนมซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวในระหว่างชาวบ้านด้วยกันเอง และผลที่ตามมาก็คือได้มีการพัฒนาของกลุ่มแบบไม่เป็นทางการเกิดขึ้น แต่ละกลุ่มเหล่านี้จะมีศูนย์กลางอยู่ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ผู้ซึ่งได้กลายเป็นผู้นำแบบไม่เป็นทางการชุมชนหรือหมู่บ้านนั้นๆ ซึ่งได้แก่ ผู้เฒ่าผู้แก่หรือสมาชิกอาวุโสของครอบครัวขยาย อดีตพระภิกษุ สามเณร ชาวนาที่มีฐานะมั่งคั่ง สมาชิกที่มีชื่อเสียงของกลุ่มต่างๆ และผู้ที่มีความรู้ความสามารถพิเศษจนได้รับการยกย่องว่ามีความเชี่ยวชาญในอาชีพที่ตนทำอยู่ อาทิเช่น หมอแผนโบราณ ผู้นำแบบไม่เป็นทางการเหล่านี้มีอิทธิพลต่อชาวบ้านมาก ชาวบ้านจะให้ความเคารพยกย่องและให้ความเชื่อถือ ทั้งนี้เนื่องมาจากว่าวิธีการที่เขาใช้กับชาวบ้านเป็นแบบกันเอง อาศัยความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน เมื่อมีเรื่องเดือดร้อนก็จะเล่าสู่กันฟังเพื่อจะได้ช่วยกันหาทางแก้ไข ผู้นำแบบไม่เป็นทางการนี้จะมีประสิทธิภาพในการช่วยเชื่อมโยงหรือเป็นตัวประสานกับผู้นำแบบทางการได้เป็นอย่างดี โดยผู้นำไม่เป็นทางการจะเป็นผู้ถ่ายทอดความเดือดร้อนของชาวบ้านให้ผู้นำแบบทางการทราบ เพื่อช่วยหาทางแก้ไขต่อไป

๒.๑.๒ แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ความหมายและความสำคัญของการมีส่วนร่วม

แนวคิดการมีส่วนร่วมในปัจจุบันได้รับการยอมรับและใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในงานพัฒนาการมีส่วนร่วมนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับการริเริ่มหรือการวางแผนโดยรัฐแต่ความสำเร็จที่แท้จริงนั้นเกิดจากการที่ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นอิสระที่เน้นการทำงานในรูปของกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนเกิดเป็นพลังกลุ่มซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่างๆบรรลุความสำเร็จตามความมุ่งหมายดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นการรับฟังความคิดเห็นและการเปิดโอกาสให้มีส่วน

ร่วมในกิจกรรมและขั้นตอนต่างๆจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพราะจะทำให้ลดความขัดแย้งและผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตและสร้างให้เกิดพลังของทุกฝ่ายใน การร่วมกันคิดร่วมกันทำและร่วมกันรับผลตอบแทนจากการกระทำนั้นที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิผลและยั่งยืน

คำว่า “ การมีส่วนร่วม ” จากการศึกษาพบว่ามีความหมายที่หลากหลายและแตกต่างกันไปตามความเข้าใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคลซึ่งพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

ทวิทองหงษ์วิวัฒน์ (๒๕๒๗) : ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าหมายถึงการที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม

จากการทบทวนความหมายของการมีส่วนร่วมข้างต้นสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมมีความหมายใน ๒ ลักษณะคือในลักษณะแรกเป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการซึ่งจะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนลักษณะที่สองเป็นการมีส่วนร่วมในนัยทางการเมืองคือการมีส่วนร่วมเป็นการส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการการรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มและการเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐมาเป็นการพัฒนาที่มีประชาชนเป็นหลัก

และจากสถานการณ์ความไม่สงบใน ๓จังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปได้ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนตลอดจนถึงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้ถูกกระแสบริโภคนิยมและสื่อสมัยใหม่คุกคามจนค่อยๆ เลือนหายไปจากชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลกายูคละและศูนย์การศึกษาอนุเคราะห์และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอวังเล็งเห็นว่าองค์เยาวชนเป็นพลังสำคัญที่จะช่วยสืบสานถ่ายทอด พื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงร่วมกับองค์กรเยาวชนอบต.กายูคละ จัดทำ "โครงการศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น (ตารีอีนา) องค์กรเยาวชนระดับอบต.กายูคละ" เพื่อสร้างจิตสำนึกรักถิ่นฐานบ้านเกิดให้เยาวชนมีความภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและร่วมกันรักษาไว้อย่างยั่งยืน⁶

๒.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

"ตารีอีนาเป็นการแสดงที่มีอยู่เพียงแห่งเดียวในประเทศไทยถ้าไม่มีการสืบทอดอีกไม่นานตารีอีนาจะหายไปเร็วที่สุด" ข้อค้นพบจากการทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีผู้ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเรื่องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นยังไม่แพร่หลาย อีกทั้งงานวิจัยที่ผ่านมาโดยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเพียงค่าการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเชิงเดี่ยว ไม่ได้มองไปไกลถึงการอาศัยภาคความร่วมมือที่เป็นทุนเดิมอยู่แล้วในท้องถิ่น ที่สำคัญยังไม่มีงานวิจัยชิ้นใดที่ทำการศึกษาและให้ความสำคัญต่อผู้นำสี่เสาหลักในการส่งเสริม อนุรักษ์ พื้นฟู ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นจุดอ่อนอย่างยิ่งใน

---

⁶ ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน “ตารีอีนา-ซีละ”. (๒๕๕๔). ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน “ตารีอีนา-ซีละ” (ออนไลน์) : สืบค้นได้จาก http://www.thaihealth.or.th/partner/partner_stor/13485 [เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๔]

⁷ ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน “ตารีอีนา-ซีละ”. (๒๕๕๔). ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน “ตารีอีนา-ซีละ” (ออนไลน์) : สืบค้นได้จาก http://www.thaihealth.or.th/partner/partner_stor/13485 [เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๔]

งานพัฒนาพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในประเด็นโจทย์ปัญหาต่างๆที่รุมเร้าพื้นที่ไม่เว้นแม้แต่ทางด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม กล่าวคือ

วิมลศรี ผุดเพชรแก้ว(๒๕๕๑)ได้ศึกษาเรื่อง“การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษา เพลงนา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร” ผลการวิจัยพบว่า เพลงนาเป็นเพลงพื้นบ้านที่นิยมร้องเล่นกันมาแต่โบราณของจังหวัดชุมพร เดิมทีใช้ร้องเล่นกันในทุ่งนาในฤดูเก็บเกี่ยวข้าว ภายหลังได้นำมาร้องเล่นกันไม่จำกัดสถานที่และโอกาส เช่นงานสงกรานต์ งานบวชนาค งานขึ้นบ้านใหม่ งานขึ้นปีใหม่ งานมงคลสมรส หรือแม้กระทั่งในงานศพก็มีการร้องเล่นเพลงนากัน การร้องเพลงนาจะมีผู้ร้อง ๒ คน ถ้ามากกว่า ๒ คน ก็ต้องเป็นจำนวนคู่แต่ที่นิยมมักไม่เกิน ๔ คน หรือ ๒ คู่ แต่ละคู่จะมีแม่เพลง ๑ คน ทำหน้าที่ร้องนำ เรียกว่า แม่คู่ หรือ “หัวไฟ” และมีผู้รับหรือทอย ๑ คน เรียกว่า “ท้ายไฟ” ถ้าผู้เล่นมีคู่เดียว เนื้อหาหรือบทที่ร้องมักจะเป็นบทชม บทเกี้ยว แต่ถ้าวร้อง ๒ คู่ มักจะเป็นกลอนรบหรือบทชะพิน คือร้องโต้ตอบกัน โดยต่างฝ่ายต่างหยิบยกเอาจุดอ่อน หรือปมด้อยของฝ่ายตรงข้ามขึ้นมาว่ากัน การร้องโต้ตอบกันนี้ ผู้ที่เป็นท้ายไฟของฝ่ายใดก็ทำหน้าที่รับทอยของฝ่ายนั้น การร้องเพลงนาจะร้องเป็นกลอนสด หรือกลอนปฏิภาณ ไม่มีดนตรีใด ๆ ประกอบ ผู้ร้องจะต้องมีสติปัญญาและไหวพริบดี เพลงนาบรรคหนึ่งอาจจะมีตั้งแต่ ๔ - ๑๐ คำ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน/ศิลปะการแสดงเพลงนา พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย

๑. เพลงนาในอดีตนิยมร้องเล่นในฤดูเก็บเกี่ยวข้าว เพื่อความสนุกสนาน คลายความเหน็ดเหนื่อย แต่ในปัจจุบันประชาชนหันไปปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นแทน เช่น ปาล์ม การประกอบอาชีพทำนาลดน้อยลง การร้องเพลงนาจึงลดความนิยมลงไปเรื่อย ๆ และอาจจะเลือนหายไปในที่สุด

๒. ในอดีตผู้ที่ร้องเพลงนาได้ มีจำนวนไม่มากเมื่อผู้ที่ร้องเพลงนาเสียชีวิตไปก็เสมือนว่าเพลงนาได้หมดไปด้วย อีกทั้งยังขาดผู้สืบทอดและสืบสานศิลปะการแสดงเพลงนา รุ่นลูก รุ่นหลานไม่รู้จักขาดความสนใจ และไม่ให้ความสำคัญที่จะสืบสาน

๓. การร้องเพลงนา ไม่มีดนตรีใด ๆ ประกอบ จึงไม่เป็นที่ดึงดูดความสนใจจากเยาวชนรุ่นหลัง ซึ่งเป็นวัยที่ “ร้อนแรง เร็ว”

วัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช(๒๕๕๑)ได้ศึกษาเรื่อง“การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรมกรณีศึกษา “ประเพณีสวดด้านวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร” ผลการศึกษาพบว่า ๑. การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการประเพณีสวดด้านในครั้งนี้ มีการส่งตัวแทนแต่ละสาขาร่วมแสดงความคิดเห็น ความเป็นมาของปัญหา และตั้งโจทย์เพื่อที่จะหาแนวทางในการฟื้นฟู อนุรักษ์ประเพณีสวดด้าน ซึ่งเป็นคำตอบของโจทย์การวิจัย และร่วมสร้างเครื่องมือ ได้ร่วมกันสร้างเครื่องมือในการวิจัย เตรียมคำถามสำหรับสัมภาษณ์ เพื่อนำไปสู่คำตอบที่ต้องการ และสุดท้าย มีเครือข่ายร่วมเวทีเสวนา แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ได้แนวทางในการฟื้นฟู อนุรักษ์ประเพณีสวดด้านให้คงอยู่คู่เมืองนครอย่างยั่งยืน ๒. แนวทางในการฟื้นฟู อนุรักษ์ประเพณีสวดด้านให้คงอยู่สืบไปโดยได้ข้อสรุปว่าเห็นควรจัดทำเครือข่ายการศึกษาเชิงบูรณาการแบบคู่ขนานโดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร่วมสนับสนุนงบประมาณและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการเรียนการสอนให้กับทางโรงเรียนในเขตพื้นที่อยู่แล้ว จะต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจังให้เกิดหลักสูตรท้องถิ่นประเพณีสวดด้านในการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าวิธีการดังกล่าวจึงจะสามารถสร้างประเพณีสวดด้านให้อยู่ตลอดไป

วัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี(๒๕๕๑)ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาการแสดงมโหรี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี” ผลการศึกษาพบว่า

๑. เกิดการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันระหว่างสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด และชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น

๒. บทบาทหน้าที่ของมโหรีที่มีต่อชุมชน

๒.๑ เป็นผู้สื่อข่าว เนื่องจากในอดีต มโหรีจะนำเรื่องราวที่พบเจอในชุมชนหนึ่งไปเล่าสู่กัน ฟังอีกชุมชนหนึ่ง

๒.๒ เป็นสื่อบันเทิงที่ทำให้ประชาชน ได้รับความสนุกสนาน และสอดแทรก กลุ่มเกลา จิตใจผู้ที่เสเพล ให้มีคุณธรรมจริยธรรม สอนให้คนเป็นคนดี

๒.๓ เป็นสื่อสำคัญในการสร้างสรรค์สังคม ส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน สร้างความรักความ เอื้ออาทร ความมีน้ำใจต่อกันของคนในชุมชนและต่างชุมชน

๒.๔ หลาย ๆ หมู่บ้านนิยมเชิญมโหรีไปเล่นแก้บนต่าง ๆ

๓. แนวทางในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูการแสดงมโหรี

จากการศึกษาศิลปะการแสดงมโหรี ถือได้ว่าเป็นศิลปะการแสดงที่มีคุณค่าแฝงไว้ด้วยความเชื่อแบบ พราหมณ์ ฮินดู และพุทธ แม้ว่าจะเป็นที่นิยมของชาวมลายูมาเป็นเวลานาน แต่ปัจจุบันนี้กลับได้รับความ นิยมน้อยลงเมื่อมีการศึกษาหลักศาสนาอิสลามซึ่งขึ้น ฉะนั้น ในการเสวนาเพื่อหาแนวทางใน การอนุรักษ์ ฟื้นฟูการแสดงมโหรี คณะผู้ร่วมเสวนาได้เสนอแนวทางดังนี้

๓.๑ ควรปรับปรุงยุค ปรับเปลี่ยน เพื่อให้เข้ากับสภาพสังคม กล่าวคือในส่วนของพิธี กรรมการไหว้ครูหรือพิธีกรรมอื่น ๆ ที่ขัดกับหลักศาสนาอิสลาม ควรจะงด และส่งเสริมสืบสานในเรื่องของการ ขับร้องและการแสดงเป็นละครเท่านั้น

๓.๒ นำศิลปะการแสดงมโหรี มาบรรจุในบทเรียนหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ สร้างสำนึกให้เด็กเห็นถึงคุณค่า และความสำคัญของศิลปะการแสดงพื้นบ้านต่าง ๆ

๓.๓ ให้ผู้นับถือศาสนาอื่นนอกเหนือจากศาสนาอิสลาม เป็นผู้สานต่อหน้าที่การอนุรักษ์ฟื้นฟู การแสดงมโหรีให้คงอยู่

วัชรินทร์ ดำรงกุล(๒๕๕๑)ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน ใน การบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษา การสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” จังหวัดยะลา” ผล การศึกษาพบว่า ดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” มีความสำคัญต่อชุมชนบ้านยูโป ตำบลยูโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา ดังต่อไปนี้ ดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” เป็นดนตรีพื้นบ้าน ที่สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชาวบ้านใน ชุมชนตำบลยูโป เพราะนอกจากดนตรีพื้นบ้านชนิดนี้ จะยังคงมีเหลืออยู่เพียงแห่งเดียวในจังหวัดยะลาแล้ว ชาวบ้านชุมชนตำบลยูโปที่รับรู้ รับฟังด้วยตนเอง หรือที่รับรู้ รับฟังผ่านมาจากญาติผู้ใหญ่ รู้กันว่าดนตรี ชนิดนี้เป็นดนตรีชั้นสูง เนื่องจากเชื่อกันว่าเป็นดนตรีที่ใช้บรรเลง นำพระบรมศพของพระพุทธเจ้า เมื่อครั้ง อดีตกาลและเป็นดนตรีที่มีเสียงไพเราะมาก หากผู้ใด ได้ยินเสียงดนตรีชนิดนี้ จะมีอาการขนลุก ขนพอง จาก ดนตรีที่มีเสียงไพเราะใส ไหวสสะท้าน ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์พิเศษของดนตรีชนิดนี้ที่ดนตรีชนิดอื่นไม่สามารถ ทัดเทียม หากสามารถสืบทอดดนตรีชนิดนี้ให้อยู่คู่กับชุมชนได้ ถือว่าได้สืบทอดดนตรีพื้นบ้านที่มีคุณค่า เป็น การสืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษ และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้คิดค้น อย่างน่า อัศจรรย์ ให้อยู่คู่กับชุมชนตลอดไป

วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา(๒๕๕๑)ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาประเพณีรับเทียมดาในตำบลตีหลวง อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา” ผลการศึกษาพบว่า ๑. การศึกษาครั้งนี้ได้เสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด และชุมชน ดังนี้ การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการเข้าร่วมเป็นทีมวิจัย และคณะทำงาน การร่วมตั้งโจทย์วิจัย การร่วมเขียนโครงร่างวิจัย/ร่วมออกแบบวิจัย การร่วมสร้างเครื่องมือวิจัย การร่วมคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง การร่วมเก็บข้อมูล การร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล การร่วมวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูล การร่วมเขียนรายงานการวิจัย และการร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการประเพณีรับเทียมดา ๒. ประเพณีรับเทียมดา หรือประเพณีรับเทวดา ของชาวบ้านตำบลตีหลวง อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา เกิดจากการที่ชาวบ้านมีความเชื่อว่า ทุกหมู่บ้านจะมีเทวดามาปกป้องรักษาผู้คนในหมู่บ้านนั้น ๆ ให้อยู่เย็นเป็นสุข ทำมาหากินได้คล่อง โดยเฉพาะการทำนา มีความเชื่อว่าเทวดาจะหมุนเวียนกันมาทำหน้าที่ปีละ ๑ องค์ และหลังจากสิ้นฤดูเก็บเกี่ยวแล้ว ชาวบ้านจึงรวมตัวกันจัดให้มีการประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ขึ้นหลังจากวันขึ้นปีใหม่ไทย ๓ วัน (วันที่ ๑๖ เมษายน) ในเวลาพลบค่ำ ณ สถานที่ที่เป็นภูมิลานซึ่งประชาชนเจ้าของวัฒนธรรมร่วมกันคัดเลือก เพื่อเป็นการทำพิธีส่งเทวดาองค์เก่า และรับเทวดาองค์ใหม่ เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่เวทีต่อเทวดาที่ได้มาปกป้องรักษา คุ้มครองคนในหมู่บ้าน และให้ผลผลิตทางการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ บทบาทหน้าที่ของประเพณีรับเทียมดา พบว่า เป็นการส่งเสริมความกตัญญูต่เวที การส่งเสริมและสร้างความสามัคคี การประสานความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน การรวมและอนุรักษ์ศิลปะการแสดง และการละเล่นพื้นบ้าน การให้ความบันเทิง การให้ความสุข / สนุกสนาน การให้ความรู้ การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น การทบทวนชีวิต การสร้างจิตสำนึกร่วมในความเป็นพวกเดียวกันของคนในชุมชน การช่วยรักษาแนวปฏิบัติของท้องถิ่น การส่งเสริมศาสนา และรักษาบรรทัดฐานทางสังคม การส่งเสริมให้คนกระทำความดี และการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของคนในชุมชน ๓. แนวทางการบริหารจัดการประเพณีรับเทียมดา สำหรับสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สรุปได้ ดังนี้ (๑)รัฐควรส่งเสริม/สนับสนุนประเพณีรับเทียมดาโดยการเข้าร่วมกิจกรรม หรือสนับสนุนงบประมาณตามความเหมาะสม (๒) ควรหาวิธีการสร้างสำนึกร่วมของคนในชุมชนให้เห็นคุณค่า และความสำคัญของประเพณีนี้ และให้มีการปฏิบัติเป็นประจำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีให้สูญหาย (๓) ปลูกฝังให้อนุชนรุ่นหลัง เข้าใจ และรู้คุณค่าของประเพณีรับเทียมดา โดยทางภาครัฐควรนำประเพณีมาสร้างเป็นองค์ความรู้และเผยแพร่ไปยังสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ (๔) สถานศึกษาควรบรรจุประเพณีรับเทียมดาเป็นประเพณีท้องถิ่นของตำบลตีหลวงในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้เยาวชนได้ศึกษา เกิดความรัก ห่วงแหนในประเพณียิ่งขึ้น (๕) ผู้ใหญ่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรนำลูกหลานไปร่วมประเพณีทุกครั้ง และให้ เด็ก ๆ มีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรม และได้มีโอกาสแสดงออก เพื่อปลูกฝังและให้เกิดความเคยชิน (๖) ควรหาผู้สืบทอดสำหรับเป็นผู้นำประกอบพิธีกรรม (๗) รัฐควรร่วมกับชุมชนจัดประเพณีรับเทียมดาให้ยิ่งใหญ่ สมบูรณ์แบบเพื่อจะได้ติดตามและอยู่ในความทรงจำ เมื่อถึงเวลาจะได้ปฏิบัติติดต่อกันทุกปี (๘) ควรทำข้อตกลงร่วมกันระหว่าง ผู้นำชุมชน / กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน /ชุมชน (ชาวบ้าน) ให้ประเพณีรับเทียมดาเป็นประเพณีของท้องถิ่น โดยกำหนดให้จัดเป็นประจำทุกปี

วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี(๒๕๕๑)ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษา การแสดงมโนราห์ในกลุ่มโฮมสเตย์ ตำบลลิเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานีผลการศึกษาพบว่า

๑. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนลิเล็ด คณะวิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ พร้อมกับใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนลิเล็ด และพบว่า

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนลีเล็ดนำเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ เป็นความร่วมมือของชาวบ้านในพื้นที่ อาศัยชุมชนเป็นฐาน และกระบวนการมีส่วนร่วม เนื่องจากชุมชนมีทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรม ที่เป็นศักยภาพสำคัญในการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนได้จัดทำแผนแม่บท โดยมีการวางแผนร่วมกัน ดำเนินการร่วมกัน รับผลประโยชน์ร่วมกัน และรับผิดชอบร่วมกัน โดยที่โครงการ CHARM ได้เข้ามา สนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการกำหนดแผนงานโดยชุมชน หลอมความคิดของบุคลากรแกนนำ ในชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการประชุมและกำหนดกรอบแนวทางการพัฒนา ๕ แผน ซึ่ง ประกอบด้วยแผนจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แผนส่งเสริมอาชีพคนในชุมชน แผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน แผนการกำจัดขยะแบบบูรณาการ และแผนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสภาที่ ปรัชชาชุมชนมีการจัดการผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม มีการคัดเลือกคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่บริหารกลุ่ม ทุกคนแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ การตัดสินใจใช้ระบบกลุ่ม ซึ่งมีคณะกรรมการดำรงตำแหน่งวาระ ๑ ปี ใช้การบริหารแบบแนวราบ การตัดสินใจใช้กรรมการกลุ่ม

๒. สภาพปัญหาการนำสื่อมโนราห์มาใช้ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนลีเล็ด นำเที่ยวเพื่อการ อนุรักษ์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์และสังเกตกับผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลในเรื่องของสภาพ ปัญหาการนำสื่อมโนราห์มาใช้ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยว พบว่า มีปัญหาในเรื่องของผู้แสดงขาดความรู้ ความชำนาญด้านการแสดงมโนราห์ เนื่องจากพื้นที่ตำบลลีเล็ดไม่มีคณะมโนราห์อยู่ในพื้นที่ ดังนั้นจึงไม่มีผู้ที่มีความรู้ ความสามารถด้านการแสดงมโนราห์ ปัญหาด้านความเชื่อของผู้ปกครองและญาติของผู้แสดง ซึ่งเชื่อ ว่าการแสดงมโนราห์เป็นการแสดงที่มีครู ผู้ใดจะแสดงต้องมีการครอบครู จึงทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญในการ พัฒนาการนำสื่อมโนราห์มาใช้ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยว ส่วนปัญหาด้านการสนับสนุนของผู้เกี่ยวข้อง เห็น ว่าการแสดงมโนราห์ไม่สามารถพัฒนาไปสู่การแสดงอย่างจริงจังได้ ไม่มีผู้สอน ไม่มีชุดใส่ที่สวยงาม ซึ่งเมื่อ เติบโตก็จะไปเรียนที่อื่นแล้วเลิกแสดงไปในที่สุด การฝึกหัดเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ ไม่สามารถพัฒนาสู่ความเป็น เลิศได้ ปัจจัยเหล่านี้ จึงเป็นส่วนสำคัญที่ผู้เกี่ยวข้องไม่ได้ให้การสนับสนุนคณะเยาวชนที่แสดงมโนราห์ในพื้นที่ ตำบลลีเล็ดอย่างจริงจัง และปัญหาอีกอย่างหนึ่งที่ผู้วิจัยได้พบ คือ ปัญหาในเรื่องของงบประมาณในการจัดหา เครื่องแต่งกายให้ผู้แสดงใช้สวมใส่

๓. การกำหนดรูปแบบแนวทางการพัฒนาการนำสื่อมโนราห์มาใช้ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยว นั้น คณะวิจัยได้ใช้กระบวนการระดมความคิดเห็นแบบกลุ่มย่อย (Focus group) ทั้งนี้ได้กำหนดแนวทางในการ แก้ปัญหา โดยทำความเข้าใจเรื่องความเชื่อในเรื่องการครอบครู ให้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง นักเรียนได้รับทราบ เพื่อปรับเปลี่ยนความเชื่อเหล่านั้น จากนั้น กำหนดให้มีการถ่ายทอดการรำนโนราห์ท่ามาตรฐาน ๑๒ ท่า โดย เชิญผู้มีความรู้ ความสามารถในการนำมาสอนให้แก่ผู้แสดง โดยการจัดหาชุดฝึกซ้อมมโนราห์ที่สามารถสวมใส่ เวลาฝึก ซึ่งมีความสวยงามระดับหนึ่งและให้ผู้แสดงได้มีโอกาสแสดงให้คณะนักท่องเที่ยวที่มาพักโฮมสเตย์และ ในงานเทศกาลต่าง ๆ ในชุมชนให้ประชาชนได้รับชมตามโอกาสอันควร

๔. การพัฒนาการนำสื่อมโนราห์มาใช้ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยว คณะวิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ ผู้เกี่ยวข้อง พบว่า แนวทางการพัฒนาการนำสื่อมโนราห์มาใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนลีเล็ด ที่ สามารถดำเนินการได้ทันที คือ การสร้างความรู้และเพิ่มทักษะพื้นฐานการแสดง ทั้งนี้ได้ดำเนินการจัดหาชุด สำหรับซ้อม และใช้ใส่ในการแสดงให้กับนักท่องเที่ยวได้ชม คณะวิจัยได้จัดฝึกอบรมให้ความรู้ โดยถ่ายทอด การรำนโนราห์ให้แก่เยาวชนผู้ที่สนใจ และที่มีความสามารถในการรำนโนราห์อยู่แล้ว เพื่อให้มีความสมบูรณ์ มากยิ่งขึ้น พัฒนาคณะนักแสดงให้เป็นคณะมโนราห์เต็มรูปแบบ โดยมีลูกคู่มโนราห์ สามารถเล่นสด และร้อง มโนราห์บทง่าย โดยเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงความยินดีแก่ผู้มาเยือนชมตำบลลีเล็ด เพื่อสร้างสีสัน และ ความตื่นตาตื่นใจ

๕. การทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรม และชุมชนลีเล็ด คณะวิจัยได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งสภาวัฒนธรรม และชุมชนทุกฝ่ายในทุก ขั้นตอน ประกอบด้วย กระบวนการร่วมวางแผน โดยได้อาศัยกระบวนการคิดและวางแผนร่วมกันของทุกฝ่าย ทั้งตัวแทนของสภาวัฒนธรรมจังหวัด และสภาวัฒนธรรมอำเภอ องค์การภาครัฐ กลุ่มผู้นำชุมชน สมาชิกกลุ่ม ชุมชนลีเล็ดนำเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ ตลอดจนกลุ่มนักแสดง เพื่อร่วมกันวางแผนในการที่จะนำการแสดง มโนราห์มาใช้ในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มชุมชนลีเล็ดเพื่อการอนุรักษ์ ส่งผลให้เกิดการยอมรับ ในกระบวนการ และร่วมกันดำเนินการตามแผนที่กำหนด และกระบวนการร่วมกันดำเนินการ โดยทุกฝ่ายได้ ร่วมกันให้การสนับสนุนการดำเนินการตามแผนที่กำหนด ส่งผลให้การจัดกิจกรรมตามแผนเป็นไปโดยได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ถึงแม้ว่าการดำเนินการในระยะที่ผ่านมา จะดำเนินการได้เพียงส่วนหนึ่งของแผนที่ กำหนด แต่ก่อให้เกิดความตระหนักร่วมกันที่จะร่วมกันผลักดันให้การดำเนินการพัฒนาการแสดงมโนราห์ของ กลุ่มชุมชนลีเล็ดนำเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ เป็นไปตามแผนที่กำหนด รวมทั้งการใช้กระบวนการร่วมกัน รับผิดชอบ จากการที่ทุกฝ่ายได้ร่วมกันวางแผนและร่วมกันดำเนินการตามแผนที่กำหนด ส่งผลให้คณะ มโนราห์ที่ทุกฝ่ายได้ร่วมกันพัฒนา มีความพร้อมในการแสดงมากขึ้น มีความสามารถในการแสดงมากขึ้น นอกจากนั้นแล้วสิ่งสำคัญที่สุดคือความตระหนักที่จะต้องร่วมกันผลักดันให้ลูกหลานชาวตำบลลีเล็ดได้สืบทอด ศิลปะการแสดงซึ่งเป็นมรดกที่สำคัญของบรรพชนให้สืบทอดต่อไป

จะเห็นได้ว่า แม้จะมีการศึกษาในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโจทย์วิจัยที่คณะผู้วิจัยต้องการศึกษาก็ยังมี ช่องว่างของงานวิจัยที่เป็นจุดอ่อนอย่างที่ได้กล่าวมาข้างต้น และเป็นสิ่งที่สังเกตว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกลับไม่มี งานวิจัยที่เกิดขึ้นจากวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาสในประเด็นที่คล้ายคลึงกัน อาจจะเป็นเพราะว่าพื้นที่แห่งนี้ยังม ีความซับซ้อนในหลากหลายมิติซึ่งยากที่จะทำการศึกษาวิจัยในหลายภาคส่วนได้ โดยเฉพาะประเด็นทางด้าน ศิลปวัฒนธรรมถือเป็นเรื่องบอบบางทางความรู้สึกของคนพื้นที่อีกมิติหนึ่ง ที่สำคัญ “ตารีอีนานา” ซึ่งถือเป็น ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เหลืออยู่แห่งเดียวของประเทศไทยจะดำรงอยู่ให้ลูกหลานได้เรียนรู้ได้อย่างไรหากไม่มี ระบบการบริหารจัดการความร่วมมืออย่างจริงจัง โครงการวิจัยนี้จึงต้องการจะศึกษาประเด็นดังกล่าวเพื่อสืบ สานศิลปวัฒนธรรมอันถือเป็นมรดกที่ทรงคุณค่าแก่ลูกหลานให้ดำรงอยู่สืบไป

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๓.๑ วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ๓ วิธี คือ การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และเสวนากลุ่มย่อย(Focus Group) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

๓.๒ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา รายงานการวิจัย ภาคนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ วารสาร และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของ “ตารีอีนา” ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

๓.๓ การสัมภาษณ์เชิงลึก (InDepth Interviews) ใช้วิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interviews) ผู้นำสี่เสาหลัก ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งแบ่งเป็น ๓ กลุ่มดังนี้

- ผู้นำสี่เสาหลัก ได้แก่ ผู้นำองค์การท้องถิ่น ผู้นำองค์การปกครองท้องถิ่น ผู้นำธรรมชาติ และผู้นำทางศาสนา ต.กาญจนา อ.แวง จ.นราธิวาส
- ประชาชนในท้องถิ่น ต.กาญจนา อ.แวง จ.นราธิวาสจำนวน ๑๘ คน โดยคัดเลือกจากตัวแทนของทั้ง ๔ หมู่บ้าน หมู่บ้านละ ๒ คน
- องค์กรเยาวชน โดยคัดเลือกตัวแทนจำนวน ๒ คน

๓.๔ การเสวนากลุ่มย่อย (Focus Group) โดยผู้ที่เกี่ยวข้องในตำบลประกอบด้วย ผู้นำสี่เสาหลัก องค์กรเยาวชน ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่น

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีศึกษาวิจัยโดยการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากการสำรวจวรรณกรรมเป็นการค้นคว้าทางด้านเอกสาร เช่น เอกสารทางวิชาการ บทความ วารสาร เอกสาร หนังสือพิมพ์ และบันทึกต่าง ๆ แหล่งที่มาของข้อมูลส่วนใหญ่ได้จากการค้นคว้าในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของไทย อินเทอร์เน็ต แหล่งเอกสารจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำสี่เสาหลัก ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่น รวมถึงการจัดเสวนากลุ่มย่อย (Focus Group) กับผู้ที่เกี่ยวข้อง

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เริ่มจากการค้นคว้าข้อมูลตามเอกสารที่ปรากฏรวมทั้งหาข้อมูลปัจจุบันที่บ่งบอกถึงสถานการณ์ ตลอดจนแนวทางการบริหารจัดการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น(ตารีอีนา) จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำสี่เสาหลัก ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่นในประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

๓.๖.๑ กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักในการส่งเสริมในการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

๓.๖.๒ ประวัติความเป็นมาของ “ตารีอีนา” ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

๓.๖.๓ แนวทางในการส่งเสริม พี่นฟู อนุรักษ์ “ตารีอีนา” สืบต่อไป

โดยนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการศึกษาข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลแบบวัฒนธรรมพรรณนา

บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักในการบริหารจัดการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น:กรณีศึกษา “ตารีอีนา” ต.กาญูกละ อ.แวง จ.นราธิวาส คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นตลอดจนกระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ตามข้อมูลพื้นฐานและองค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย ดังนี้

๔.๑ ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนตำบลกาญูกละ อำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส^๘

ตำบลกาญูกละเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอแวง ซึ่งได้ตั้งมาพร้อมๆ กับตั้งอำเภอโต๊ะโมะ (อ.แวงปัจจุบัน) เรียกชื่อว่า ตำบลกาญูกละตามคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ เดิมที่ดินที่ตรงนี้ เป็นป่าดงดิบ และมีหมู่บ้านเป็นหย่อมๆ กระจัดกระจายมีบ้านลาแลชื่อปะ บ้านบาโละ บ้านนแฮยี่ บ้านยะกา บ้านฮูแตมาแจ บ้านตาสิบาเตาะ บ้านเปาะดอป่าบือแม บ้านกัวอาตม บ้านแขง บ้านแวงบ้านตือมายู และบ้านสรายอ ภายหลังต่อมาได้มีชาวจีนคนหนึ่งชื่อดูอาคี่มาอยู่ทำสวนยาง และชายของเบ็ดเตล็ด ซึ่งผู้คนในละแวกนี้ได้อาศัยร้านคนจีนซื้อกินกัน ที่คนจีนอยู่อยู่ใกล้ป่า ซึ่งเป็นป่าทึบในป่าแห่งนี้ปรากฏว่ามีต้นไม้ชนิดหนึ่งขึ้นชุกหนาแน่นเป็นไม้เนื้อแข็งชาวบ้านมักจะตัดโค่นมาทำเสาปลูกบ้านกันอยู่ ไม้นี้มีชื่อว่า กาญูมือคือละ จึงได้เอาชื่อต้นไม้นี้มาตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านกาญูมือคือละ ต่อมาชื่อมือคือละเสียผิดเพี้ยนไปจนเรียกว่ากาญูกละกันเรื่อยมา ต่อมาหลังได้ตั้งตำบลหมู่บ้านนี้กลายเป็นชื่อตำบลต่อไป (ปัจจุบันเรียกหมู่บ้านนี้ว่าไม้ฝาด) มีกำนันปกครองเท่าที่ทราบได้มี ๘ คน ปัจจุบันแบ่งการปกครองออกเป็น ๙ หมู่บ้านประกอบด้วย หมู่ที่ ๑ บ้านตอออกหมู่ที่ ๒ บ้านบาโงตือบูหมู่ที่ ๓ บ้านน้ำขาวหมู่ที่ ๔ บ้านบาโงหมู่ที่ ๕ บ้านตาสิบาเตาะหมู่ที่ ๖ บ้านสามแยกหมู่ที่ ๗ บ้านฮูแตมาแจหมู่ที่ ๘ บ้านไม้ฝาดและหมู่ที่ ๙ บ้านศาลาอูมา

ลักษณะที่ตั้งตำบลกาญูกละเป็นที่ราบลุ่มบางพื้นที่ราบสูง สำหรับพื้นที่ลุ่มจะพบว่าในหมู่ที่ ๑,๒,๓,๕,๗,๘และพื้นที่ราบสูงจะพบในหมู่ที่ ๔,๕,๖ สำหรับพื้นที่ราบลุ่มจะมีน้ำขังตลอดปี และเป็นดินพรุ อยู่ห่างจากตัวอำเภอแวง ๖กิโลเมตร และห่างจากตัวเมืองจังหวัดนราธิวาส ประมาณ ๘๓ กิโลเมตร

อาณาเขตติดต่อทิศเหนือ จดตำบลภาวะ อำเภอสุไหงปาดี และเขตอำเภอสุไหงปาดีทิศตะวันออก จดตำบลแวง ตำบลขอเลาะ อำเภอแวงทิศใต้ จดตำบลกลันตัน ประเทศมาเลเซีย และทิศตะวันตก จดตำบลเอราวัณ อำเภอแวง และตำบลสากอ อำเภอสุไหงปาดี

ลักษณะภูมิประเทศพื้นที่ส่วนใหญ่ขององค์การบริหารส่วนตำบลกาญูกละเป็นที่ราบลุ่มบางพื้นที่เป็นที่ราบสูงสำหรับพื้นที่ลุ่ม จะพบในหมู่ที่๑.๒.๓.๗.๘ และพื้นที่ราบสูงจะพบในหมู่ที่ ๔.๕.๖ สำหรับพื้นที่ราบลุ่มจะมีน้ำขังตลอดปีและ เป็น ดินพรุ ลักษณะโดยทั่วไปเป็นดินลึกลับมีการระบายน้ำดีหรือปานกลางเป็นดินเนื้อละเอียด หรือดินเหนียวมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือค่อนข้างต่ำ แต่ดินในพื้นที่ตำบลกาญูกละสามารถเป็นพื้นที่เพาะปลูกไม้ผลต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ในตำบลกาญูกละมีแหล่งน้ำธรรมชาติ คือ แม่น้ำสุไหงโก-ลก คลองริโก้ คลองมาแย และคลองไอเตียร์ ไหลผ่านในตำบล ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน แถบนี้สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำนี้ได้ ตลอดปี

^๘จากรายงานสรุปโครงการพัฒนาขีดความสามารถองค์กรเยาวชน ระดับ อปต. ด้านดนตรี กีฬา และศิลปะ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต.กาญูกละ อ.แวง จ.นราธิวาส หน้า ๓-๔

ลักษณะภูมิอากาศ ภูมิอากาศขององค์การบริหารส่วนตำบลกาญาคละ มีอากาศชื้นและฝนตกชุกตลอดทั้งปี ซึ่งสามารถแบ่งได้ ๒ ฤดู คือฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ เดือน กุมภาพันธ์ - เดือนเมษายนเนื่องจากลมตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นลมร้อนที่พัดมา จากทะเลจีนใต้ทำให้อากาศร้อนและชื้นอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนกุมภาพันธ์ ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม- ตุลาคม และอีกช่วงคือเดือนพฤศจิกายน-เดือนมกราคม ปริมาณฝน รวมทั้งเดือนมกราคม-ธันวาคม

สภาพปัจจุบัน ลักษณะประชากรมีจำนวนประชากร ทั้งสิ้น ๗,๒๒๕ คน แบ่งเป็นจำนวนประชากรหญิง ๓,๖๘๐ คนจำนวนประชากรชาย ๓,๕๔๕คน และจำนวนครัวเรือน ๑,๓๕๖ คน

๔.๒ ผลการสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักในการบริหารจัดการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

ท้องถิ่น: กรณีศึกษา “ตารีอีนา” พบว่า

จากการลงพื้นที่ปฏิบัติการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ผู้นำสี่เสาหลัก พบว่า ผู้นำสี่เสาหลักให้ความสนใจ สนับสนุนเป็นอย่างดีโดยมีมุมมองว่า “ชุมชนต้องเป็นเสมือนครอบครัวเดียวกัน” โดยเฉพาะผู้นำธรรมชาติ (ปราชญ์ชาวบ้าน) องค์กรเยาวชน (ผู้นำท้องถิ่น) และกำนัน (ผู้นำท้องถิ่น) ได้ดูทุกครั้งเวลาคณะตารีอีนาได้จัดการแสดงจะไม่ค่อยมีบทบาทมากนักก็เห็นจะเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ (โต๊ะอีหม่าม) แต่ก็ไม่ได้ห้ามแม้จะมองว่าประเด็นทางศาสนาจะทำได้หรือเปล่าในการแสดงตารีอีนา ผลการศึกษาสามารถอธิบายได้ดังนี้

จากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น พบว่า ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่นจะให้ความสำคัญแก่ชุมชนในระบบวงกว้างหรือในระดับมหภาคของชุมชนคือจะดูแลในเรื่องความสะดวกภายในชุมชนว่าชุมชนมีความต้องการอะไรบ้างหรืออะไรบางอย่างที่ยังขาดตกบกพร่องหรือยังไม่มีภายในชุมชน แต่ชุมชนมีความต้องการจำเป็นต้องใช้เพื่อความสะดวกในด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของประชาชนในชุมชน ส่วนเรื่องงบประมาณที่เข้ามาในชุมชนผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่นร่วมกับเยาวชนเป็นตัวหลักในการรับผิดชอบ

อย่างไรก็ตามจากการได้ผู้คุยสัมภาษณ์ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น จะพบว่า จะให้ความสำคัญกับเยาวชนรุ่นใหม่ มีการดึงเยาวชนเข้ามาทำงานร่วมกัน เพื่อเป็นการสร้างเยาวชนรุ่นใหม่ให้รู้จักการทำงานรับใช้สังคม ซึ่งมองว่าเยาวชนรุ่นใหม่ที่จะมาแทนที่ในการทำงานรับใช้สังคมในอนาคต

และจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลผู้นำธรรมชาติ พบว่า ผู้นำธรรมชาติเป็นบุคคลที่ประชาชนให้ความสำคัญและยังเป็นผู้ที่มีภูมิรู้ ภูมิปัญญาในเรื่องต่าง ๆ เป็นอย่างดี จากการพูดคุยสัมภาษณ์กับผู้นำธรรมชาติทำให้คณะผู้วิจัยได้สัมผัสเห็นถึงวิสัยทัศน์ของผู้นำธรรมชาติที่กว้างไกล โดยหลักแล้วผู้นำธรรมชาติจะคอยให้การสนับสนุนในกิจกรรมต่างๆของชุมชนคือเป็นบุคคลที่คอยดูแลในภาพรวมของชุมชน ซึ่งหากชุมชนมีปัญหาหรือเกิดอะไรขึ้น ผู้นำธรรมชาติจะเป็นบุคคลสำคัญที่จะให้คำปรึกษาแนะนำ จูงใจให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญในการให้ความร่วมมือ และสามารถให้ความสะดวกในการทำงาน การทำงานของผู้นำธรรมชาติเป็นเสมือนสะพานที่เชื่อมต่อระหว่างประชาชนในชุมชนกับผู้นำต่างๆ ในชุมชน กล่าวคือเมื่อประชาชนในชุมชนมีเรื่องเดือดร้อนก็จะเล่าสู่กันฟังให้ผู้นำธรรมชาติรับรู้ หลังจากนั้นผู้นำธรรมชาติก็จะเป็นผู้ถ่ายทอดความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ให้ผู้ใหญ่บ้านได้ทราบ เพื่อช่วยหาทางแก้ไขปัญหากันต่อไป

และสำหรับการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลผู้นำศาสนา พบว่า ผู้นำศาสนามีบทบาทสำคัญในเรื่องจิตวิญญาณ การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนทางศาสนา

โดยเฉพาะในเรื่องการให้นาซีฮัต⁹ ไม่ได้มีบทบาทเข้ามายุ่งเกี่ยวมากมายในเรื่องการส่งเสริมตารีอีนาน่าเพราะอาจจะยังมองว่าประเด็นทางศาสนาจะกระทำได้อีกหรือไม่ แต่ก็ไม่ได้ห้ามปรามการจัดการแสดงแต่อย่างใด

และจากการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทอย่างมากในการขับเคลื่อนตารีอีนานั้นก็คือ องค์กรเยาวชนโดยการผลักดันของอดีตครู กศน. ตำบลกาญจนาภิเษม ซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่งนักพัฒนาการประจำตำบล ได้กล่าวว่า ตารีอีนาน่าเป็นการแสดงที่มีอยู่เพียงแห่งเดียวในประเทศไทย(ตรงกับข้อมูลเดิมที่ได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร) ถ้าไม่มีการสืบทอดอีกไม่นานตารีอีนาน่าก็จะหายไปเป็นที่สุดโดยเยาวชนจากทุกหมู่บ้านในตำบลกาญจนาภิเษม ทั้ง ๙ หมู่บ้านจะมารวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมเหล่านี้เพื่อให้เยาวชนได้สืบสานวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และห่างไกลจากยาเสพติดโดยการทำกิจกรรมร่วมกันซึ่งหลังจากที่ได้ดำเนินงานมาผลที่ได้ก็คือเยาวชนเกิดความหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของตนเองเกิดความรักใคร่สามัคคีกลมเกลียวเวลาทำกิจกรรมอะไรก็จะทำกันเป็นกลุ่มในนามของกลุ่มองค์กรเยาวชนกาญจนาภิเษม

๔.๓ จากการศึกษาสัมภาษณ์กลุ่มประชาชนในพื้นที่ ต่อกระบวนการการมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักในการบริหารจัดการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น: กรณีศึกษา “ตารีอีนาน่า” ของผู้นำสี่เสาหลัก พบว่า

ประชาชนมองว่ามีความพึงพอใจต่อการทำงานในทุกภาคส่วนในการสนับสนุนตารีอีนาน่า อย่างไรก็ตามประชาชนในพื้นที่ยังได้บอกและชื่นชมเยาวชนในพื้นที่อีกด้วยว่า เยาวชนสามารถที่จะรวมกลุ่มเพื่อทำการฝึกซ้อมเรียนรู้การแสดงตารีอีนาน่าโดยเฉพาะเยาวชนบ้านสามแยกที่มีการสืบทอดฝึกซ้อมกันอย่างต่อเนื่อง ส่วนอีก ๘ หมู่บ้านนั้นจะไม่ค่อยมีคนสามารถสืบทอดตารีอีนาน่าได้เนื่องจากไม่ค่อยได้มีเวลาฝึกซ้อมซึ่งจะกระทำในช่วงค่ำของทุกคืน

๔.๔ ประวัติความเป็นมาของ “ตารีอีนาน่า” ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น¹⁰

ประวัติการแสดงตารีอีนาน่าในอดีตกาลที่ผ่านมาการเผยแพร่ขยายของวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ของไทยคือ มโนราห์ โดยครูมโนราห์คนหนึ่งได้นำมโนราห์เข้าสู่ดินแดนมลายู(มาเลเซีย) และได้มีเพื่อนรักเป็นอาจารย์เตการ์ จึงเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสองอาจารย์ อาจารย์เตการ์ได้ประยุกต์ทำรำมโนราห์ร่วมกับเตการ์ กลายเป็นทำรำตารีอีนาน่า ซึ่งแสดงในเทศกาลและพิธีต่างๆ เช่นพิธีแต่งงาน พิธีเข้าสุนัต เทศกาลเฉลิมฉลองวันเกิดเจ้าเมือง เป็นต้น

สำหรับประเด็นความเป็นมาของ “ตารีอีนาน่า” ซึ่งเป็นการแสดงที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมพี่น้องมุสลิมและพี่น้องพุทธเข้าด้วยกันอย่างงดงาม ผู้นำธรรมชาติได้กล่าวว่าก่อนการเข้ามาของตารีอีนานาจากรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เข้าสู่ตำบลกาญจนาภิเษมอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส “เมื่อปี ๒๕๑๖ นายยะโก๊ะ อาแวแซ หรือเปาะนิโก๊ะ ครูผู้เชี่ยวชาญศิลปะการแสดงตารีอีนาน่า และซีละซึ่งเป็นชาวรัฐกลันตัน ได้เดินทางมายังตำบลกาญจนาภิเษมเพื่อติดตามหาญาติการเดินทางมาครั้งนี้ท่านได้สอนตารีอีนาน่าให้แก่ลูกศิษย์ ๔ คนนับจากนั้นการแสดงตารีอีนาน่าก็เป็นที่เชิดหน้าชูตาของชุมชนแม้จะมีบางช่วงเคยเจียบหาย แต่ตอนนี้ก็กลับมาใหม่มีการสืบทอดการแสดงให้ลูกหลานไม่ขาดสาย” สำหรับเครื่องดนตรีของตารีอีนานานั้นมีทั้งสิ้น ๔ ชิ้นคือ ปี่ชวา ฆ้อง กลองตัวผู้ และกลองตัวเมียจะเห็นได้ว่าการผสมผสานวัฒนธรรมนั้นไม่ได้ผสมเฉพาะเพียงส่วนการแสดงหากยังรวมถึงเครื่องดนตรีอีกด้วยท่านยังกล่าวอีกว่า “ตารีอีนาน่าเป็นการรำที่ดูเหมือนจะอ่อนช้อยแต่เอาเข้าจริงคนรำต้องแข็งแรงและอดทนอย่างมากในการฝึกซ้อมเพราะไม่ใช่ง่ายๆนักกับการจะให้เด็กๆมาทำตัวอ่อนแบบสะพานโค้ง

⁹ การให้คำคัดค้านขึ้นเณะแนวทาง ทางศาสนา

¹⁰ ข้อมูลจากครูภูมิปัญญา นายยะโก๊ะ ยูโซ๊ะ

แล้วเดินด้วยมือและเท้าโดยในการสอนนั้นจะทำการสอนที่บ้าน เพราะมีพื้นที่ลานกว้างพอให้ได้ก่มาฝึกซ้อมได้ โดยจะซ้อมกันในช่วงหัวค่ำ วันละ ๑-๒ ชั่วโมงตั้งแต่มีการฝึกซ้อมและมีงานแสดงตามทีต่างๆ เด็กๆในหมู่บ้านจึงให้ความสนใจมาเรียนรู้กันมากตั้งแต่เข้าร่วมเป็นครูภูมิปัญญาขององค์กรเยาวชน **อุปกรณ์ตำรีอีนาประกอบด้วย** ปี่ซ้อง ๒ ลูกกลองตัวผู้/กลองตัวเมียฉิ่งฉาบ และพรม สำหรับเครื่องแต่งกายนางรำจะประกอบด้วย กางเกง จะเน้นให้มีความยามถึงตามุ่มเสื่อ นิยมตัดเย็บในลักษณะแขนสามส่วนเข็มขัดผ้ารัดเอวบุหงา ใช้สำหรับประดับผมให้สวยงามไม่คาดผมสลิแวน หรือผ้าพันรอบเอวกรองทอง ใช้สวมทับเสื่ออีกครั้งเล็บนางรำ ใช้สวมใส่นิ้วมือ เพื่อใช้ในการรำรำให้ดูสวยงามยิ่งขึ้น

และสำหรับเครื่องแต่งกายนักดนตรีประกอบด้วย ชุดนักดนตรีสลิแวน หรือผ้าพันรอบเอวมวกคลุมเข็มขัดผ้ารัดเอว ส่วนวิธีการรำจะประกอบด้วย การไหว้ครู มีลักษณะ ๒แบบ ด้วยกัน คือการไหว้ครูแบบยาวและแบบสั้นรำรำทำเป็นรูปวงกลม (สตายม)รำรำทำอินทรีย์(แลลาแย)รำรำทำพระรามณ์เดิน(สขามอ)การทำท่าสะพานโค้ง ซึ่งจะเน้นในลักษณะท่าต่างๆ ในการโค้งหยิบเหรียญและธนบัตร และการเข้าสู่ตำแหน่งเดิมเพื่อเป็นการไหว้ครูตอนจบ

๔.๕ แนวทางในการส่งเสริม พี่นฟู อนุรักษ์ “ตำรีอีนา” สืบต่อไป

ทุกกลุ่มภาคส่วนเห็นพ้องต้องกันว่า อยากให้ผู้นำทั้งสี่เสาหลักได้เข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมต่อการส่งเสริมให้มากที่สุด เพราะในขณะนี้การสนับสนุนส่วนใหญ่เกิดจากผู้นำท้องถิ่น ผู้นำธรรมชาติ และผู้นำท้องที่เป็นหลัก แต่ก็เป็นไปในลักษณะการส่งเสริมทางความรู้สึกไม่ได้มีส่วนของงบประมาณในการสนับสนุน ที่ผ่านมามีงบประมาณและการสนับสนุนต่างๆได้จากการนำเยาวชนไปแสดงของครูภูมิปัญญา สิ่งสำคัญที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกันคือ ควรมีการสร้างเครือข่ายสืบทอดสนับสนุนตำรีอีนาให้เยาวชนทั้ง ๕ รุ่นที่ผ่านมาได้มารวมตัวกันเพื่อผลักดันการสืบทอดให้รุ่นน้องๆต่อไป

ภาพที่ ๑ ประกอบการแสดง “ตำรีอีนา”

ขอบคุณภาพจาก “คุณปลายมณี”

บทที่ ๕ สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักในการบริหารจัดการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น:กรณีศึกษา “ตารีอีนา” ต.กายุคละ อ.แวง จ.นราธิวาสเพื่อศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักในการบริหารจัดการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นตลอดจนประวัติความเป็นมาและแนวทางการส่งเสริมฟื้นฟูสามารถสรุปอภิปรายผล แยกตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

๕.๑ ประเด็นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักในการส่งเสริมในการบริหารจัดการ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นพบว่า

ผู้นำสี่เสาหลักให้ความสนใจ สนับสนุนเป็นอย่างดีโดยมีมุมมองว่า “ชุมชนต้องเป็นเสมือนครอบครัวเดียวกัน” โดยเฉพาะ ผู้นำธรรมชาติ (ปราชญ์ชาวบ้าน) องค์กรเยาวชน (ผู้นำท้องที่) และกำนัน (ผู้นำท้องถิ่น) ได้ดูทุกครั้งเวลาขณะตารีอีนาได้จัดการแสดงจะไม่ค่อยมีบทบาทมากนักก็เห็นจะเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ (โต๊ะอีหม่าม) แต่ก็ไม่ได้ห้ามแม้จะมองว่าประเด็นทางศาสนาจะทำได้หรือเปล่าในการแสดงตารีอีนา จะเห็นได้จากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น พบว่า ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่นจะให้ความสำคัญแก่ชุมชนในระบบวงกว้างหรือในระดับมหภาคของชุมชนคือจะดูแลในเรื่องความสะดวกภายในชุมชนว่าชุมชนมีความต้องการอะไรบ้างหรืออะไรบางอย่างที่ขาดตกบกพร่องหรือยังไม่มีภายในชุมชน แต่ชุมชนมีความต้องการจำเป็นต้องใช้เพื่อความสะดวกในด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของประชาชนในชุมชน ส่วนเรื่องงบประมาณที่เข้ามาในชุมชนผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่นร่วมกับเยาวชนเป็นตัวหลักในการรับผิดชอบ อย่างไรก็ตามจากการได้ผู้คุยสัมภาษณ์ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น จะพบว่า จะให้ความสำคัญกับเยาวชนรุ่นใหม่มีการดึงเยาวชนเข้ามาทำงานร่วมกัน เพื่อเป็นการสร้างเยาวชนรุ่นใหม่ให้รู้จักการทำงานรับใช้สังคม ซึ่งมองว่าเยาวชนรุ่นใหม่ที่จะมาแทนที่ในการทำงานรับใช้สังคมในอนาคต

และจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลผู้นำธรรมชาติ พบว่า ผู้นำธรรมชาติเป็นบุคคลที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือยิ่ง และยังเป็นผู้ที่มีภูมิรู้ ภูมิปัญญาในเรื่องต่าง ๆ เป็นอย่างดี จากการพูดคุยสัมภาษณ์กับผู้นำธรรมชาติทำให้คณะผู้วิจัยได้สัมผัสเห็นถึงวิสัยทัศน์ของผู้นำธรรมชาติที่กว้างไกล โดยหลักแล้วผู้นำธรรมชาติจะคอยให้การสนับสนุนในกิจกรรมต่างๆของชุมชนคือเป็นบุคคลที่คอยดูแลในภาพรวมของชุมชน ซึ่งหากชุมชนมีปัญหาหรือเกิดอะไรขึ้น ผู้นำธรรมชาติจะเป็นบุคคลสำคัญที่จะให้คำปรึกษาแนะนำ จูงใจให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญในการให้ความร่วมมือ และสามารถให้ความสะดวกในการทำงาน การทำงานของผู้นำธรรมชาติเป็นเสมือนสะพานที่เชื่อมต่อระหว่างประชาชนในชุมชนกับผู้นำต่างๆ ในชุมชน กล่าวคือเมื่อประชาชนในชุมชนมีเรื่องเดือดร้อนก็จะเล่าสู่กันฟังให้ผู้นำธรรมชาติรับรู้ หลังจากนั้นผู้นำธรรมชาติก็จะเป็นผู้ถ่ายทอดความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ให้ผู้ใหญ่บ้านได้ทราบ เพื่อช่วยหาทางแก้ไขปัญหากันต่อไป

และสำหรับการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลผู้นำศาสนา พบว่า ผู้นำศาสนามีบทบาทสำคัญในเรื่องจิตวิญญาณ การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนทางศาสนา โดยเฉพาะในเรื่องการให้นาซีฮัต¹¹ไม่ได้มีบทบาทเข้ามายุ่งเกี่ยวมากมายในเรื่องการส่งเสริมตารีอีนาเพราะอาจจะยังมองว่าประเด็นทางศาสนาจะกระทำไม่ได้หรือเปล่า แต่ก็ไม่ได้ห้ามปรามการจัดการแสดงแต่อย่างใด

¹¹ การให้คำตักเตือนชี้แนะแนวทาง ทางศาสนา

และจากการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทอย่างมากในการขับเคลื่อนตารีอินานั้นก็คือ องค์กร
เยาวชนโดยการผลักดันของอดีตครู กศน. ตำบลกาญจนบุรี ซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่งนักพัฒนาการประจำตำบล
ได้กล่าวว่า ตารีอินาเป็นการแสดงที่มีอยู่เพียงแห่งเดียวในประเทศไทย(ตรงกับข้อมูลเดิมที่ได้ศึกษาค้นคว้าจาก
เอกสาร) ถ้าไม่มีการสืบทอดอีกไม่นานตารีอินาก็จะหายไปโดยเยาวชนจากทุกหมู่บ้านในตำบลกาญจนบุรี
ทั้ง ๙ หมู่บ้านจะมารวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมเหล่านี้เพื่อให้เยาวชนได้สืบสานวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นใช้
เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และห่างไกลจากยาเสพติดโดยการทำกิจกรรมร่วมกันซึ่งหลังจากที่ได้ดำเนินงานมาผล
ที่ได้ก็คือเยาวชนเกิดความหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของตนเองเกิดความรักใคร่สามัคคีกลมเกลียว
เวลาทำกิจกรรมอะไรก็จะทำกันเป็นกลุ่มในนามของกลุ่มองค์กรเยาวชนกาญจนบุรี และจากการสัมภาษณ์กลุ่ม
ประชาชนในพื้นที่ ต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักในการบริหารจัดการส่งเสริม
ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น:กรณีศึกษา “ตารีอินา” ของผู้นำสี่เสาหลัก พบว่า ประชาชนมองว่ามีความพึงพอใจต่อ
การทำงานในทุกภาคส่วนในการสนับสนุนตารีอินา อย่างไรก็ตามประชาชนในพื้นที่ยังได้บอกและชื่นชม
เยาวชนในพื้นที่อีกด้วยว่า เยาวชนสามารถที่จะรวมกลุ่มเพื่อทำการฝึกซ้อมเรียนรู้การแสดงตารีอินาโดยเฉพาะ
เยาวชนบ้านสามแยกที่มีการสืบทอดฝึกซ้อมกันอย่างต่อเนื่อง ส่วนอีก ๘ หมู่บ้านนั้นจะไม่ค่อยมีคนสามารถสืบทอด
ตารีอินาได้เนื่องจากไม่ค่อยได้มีเวลาฝึกซ้อมซึ่งจะกระทำในช่วงค่ำของทุกๆคืน

สรุปได้ว่า **“ตารีอินาเป็นการแสดงที่มีอยู่เพียงแห่งเดียวในประเทศไทยถ้าไม่มีการสืบทอดอีกไม่นาน
ตารีอินาก็จะหายไปโดยสิ้นเชิง”**¹² ข้อค้นพบจากการทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีผู้ได้
ทำการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเรื่องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นยังไม่แพร่หลาย
อีกทั้งงานวิจัยที่ผ่านมาโดยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเพียงค่าการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเชิงเดี่ยว ไม่ได้
มองไปไกลถึงการอาศัยภาคความร่วมมือที่เป็นทุนเดิมอยู่แล้วในท้องถิ่น ที่สำคัญยังไม่มีงานวิจัยชิ้นใดที่
ทำการศึกษาและให้ความสำคัญต่อผู้นำสี่เสาหลักในการส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนา ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งถือ
เป็นจุดอ่อนอย่างยิ่งในงานพัฒนาพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในประเด็นโจทย์ปัญหาต่างๆที่รุมเร้าพื้นที่ไม่
เว้นแม้แต่ทางการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

๕.๒ ประเด็นประวัติความเป็นมาของ “ตารีอินา” ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่า ประวัติการแสดงตารีอินาในอดีตกาลที่ผ่านมาการเผยแผ่ขยายของวัฒนธรรมท้องถิ่น
ภาคใต้ของไทย คือ มโนราห์ โดยครูมโนราห์คนหนึ่งได้นำมโนราห์เข้าสู่ดินแดนมลายู(มาเลเซีย) และได้มี
เพื่อนรักเป็นอาจารย์เดการ์ จึงเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสองอาจารย์ อาจารย์เดการ์ได้ประยุกต์ทำรำ
มโนราห์ร่วมกับเดการ์ กลายเป็นทำรำตารีอินา ซึ่งแสดงในเทศกาลและพิธีต่างๆ เช่นพิธีแต่งงาน พิธีเข้าสู่
เทศกาลเฉลิมฉลองวันเกิดเจ้าเมือง เป็นต้น

สำหรับประเด็นความเป็นมาของ “ตารีอินา” ซึ่งเป็นการแสดงที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมพื้น้อง
มุสลิมและพื้น้องพุทธเข้าด้วยกันอย่างงดงาม ผู้นำธรรมชาติได้กล่าวว่าก่อนการเข้ามาของตารีอินาจากรัฐกลัน
ตัน ประเทศมาเลเซีย เข้าสู่ตำบลกาญจนบุรีอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส “เมื่อปี ๒๔๖๖ นายยะโก๊ะ อาแวแซ
หรือเปาะนิโก๊ะ ครูผู้เชี่ยวชาญศิลปะการแสดงตารีอินา และซีละซึ่งเป็นชาวรัฐกลันตัน ได้เดินทางมายังตำบล
กาญจนบุรีเพื่อติดตามหาญาติการเดินทางมาครั้งนี้ท่านได้สอนตารีอินาให้แก่ลูกศิษย์ ๔ คนนับจากนั้นการแสดง
ตารีอินาก็เป็นที่เชิดหน้าชูตาของชุมชนแม้จะมีบางช่วงเคยเงียบหาย แต่ตอนนี้ก็กลับมาใหม่มีการสืบทอดการ
แสดงให้ลูกหลานไม่ขาดสาย” สำหรับเครื่องดนตรีของตารีอินานั้นมีทั้งสิ้น ๔ ชิ้นคือ ปี่ชวา ฆ้อง กลองตัวผู้

¹² ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน “ตารีอินา-ซีละ”. (๒๕๕๔). ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน “ตารีอินา-ซีละ” (ออนไลน์) : สืบค้นได้
จาก http://www.thaihealth.or.th/partner/partner_stor/13485 [เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๔]

และกลองตัวเมียจะเห็นได้ว่าการผสมผสานวัฒนธรรมนั้นไม่ได้ผสมเฉพาะเพียงส่วนการแสดงหากยังรวมถึงเครื่องดนตรีอีกด้วยท่านยังกล่าวอีกว่า “ตารีอีน่าเป็นการรำที่ดูเหมือนจะอ่อนช้อยแต่เอาเข้าจริงคนรำต้องแข็งแรงและอดทนอย่างมากในการฝึกซ้อมเพราะไม่ใช่ง่ายๆนักกับการจะให้เด็กๆมาทำตัวอ่อนแบบสะพานโค้งแล้วเดินด้วยมือและเท้าโดยในการสอนนั้นจะทำการสอนที่บ้าน เพราะมีพื้นที่ลานกว้างพอให้เด็กๆมาฝึกซ้อมได้ โดยจะซ้อมกันในช่วงหัวค่ำ วันละ ๑-๒ ชั่วโมงตั้งแต่มีการฝึกซ้อมและมีงานแสดงตามที่ต่างๆ เด็กๆในหมู่บ้านจึงให้ความสนใจมาเรียนรู้กันมากตั้งแต่เข้าร่วมเป็นครูภูมิปัญญาขององค์กรเยาวชน **อุปกรณ์ตารีอีน่าประกอบด้วย** ปี่ซ้อง ๒ ลูกกลองตัวผู้/กลองตัวเมียฉิ่งฉาบ และพรม สำหรับเครื่องแต่งกายนางรำจะ **ประกอบด้วย** กางเกง จะเน้นให้มีความยาวถึงตาตุ่มเสื้อ นิยมตัดเย็บในลักษณะแขนสามส่วนเข็มขัดผ้ารัดเอวบุหงา ใช้สำหรับประดับผมให้สวยงามไม้คาคดมสลิเนน หรือผ้าพันรอบเอวกรองทอง ใช้สวมทับเสื้ออีกครั้งเล็บนางรำ ใช้สวมใสนิ้วมือ เพื่อใช้ในการรำรำให้ดูสวยงามยิ่งขึ้น

และสำหรับเครื่องแต่งกายนักดนตรีประกอบด้วย ชุดนักดนตรีสลิเนน หรือผ้าพันรอบเอวมวกคลุมเข็มขัดผ้ารัดเอว **ส่วนวิธีการรำจะประกอบด้วย** การไหว้ครู มีลักษณะ ๒แบบ ด้วยกัน คือการไหว้ครูแบบยาวและแบบสั้นรำรำทำเป็นรูปวงกลม (สตายม)

ภาพที่ ๒ (สตายม) หรือ ทำร้ายมาตรฐาน

ภาพที่ ๓ ร่ายรำทำอินทรีย์(แลลาแย)

ภาพที่ ๔ ร่ายรำทำพระรามณ์เดิน(สฆามอ)

ภาพที่ ๕ (ตารี่ฆาฆะ) หรือ ตั้งหลักทำยีน

ภาพที่ ๖ (สือรามอ)ทำพญาหงส์

ภาพที่ ๗ สะพานโค้ง

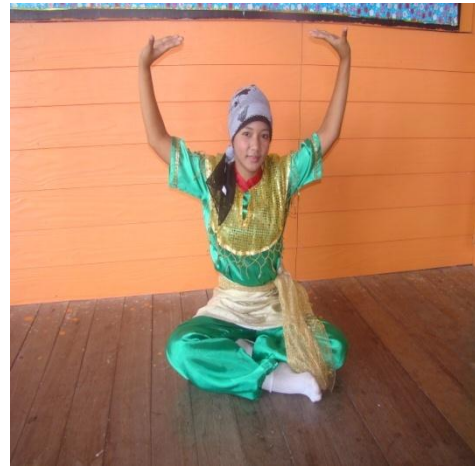
ภาพที่ ๘ ตารี่ซีละ

ภาพที่ ๙ ลาเกาะชือเมาะ

ภาพที่ ๑๐ นอรอ

ภาพที่ ๑๑ ตารีแล

ภาพที่ ๑๒ ตารีชือรามอ

การทำท่าสะพานโค้ง ซึ่งเป็นในลักษณะท่าต่างๆ ในการโค้งหยิบเหรียญและธนบัตร และการเข้าสู่ตำแหน่งเดิม เพื่อเป็นการไหว้ครูตอนจบ

จากการวิจัยสัมภาษณ์สิ่งที่น่าสนใจของ “ตารีอีนา” คือ บุคคลที่เรียนตารีอีนาในอดีตทั้งหมดจะมี ๔ คน แต่คนอื่นไม่ได้รับการถ่ายทอด มีแค่คนเดียวที่ได้ทำการถ่ายทอด คือ เจ๊ะ (มะยะโก๊ะ) เจ๊ะเล่าว่าได้หยุดเล่นเป็นเวลา ๒๒ ปีแต่ก็ได้เริ่มเล่นต่ออีกเนื่องจากคนเขาเรียกร้องให้เล่นเพราะคนบนบานไว้ สิ่งที่ตารีอีนาไม่ได้แตกต่างจากการแสดงอื่นๆ ทั่วไปคือ ก่อนการเล่นต้องมีการไหว้ครูก่อนเพื่อให้เด็กได้เข้าอารมณ์ในการแสดงที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ จุดเริ่มต้นของการเล่นตารีอีนา เป็นผู้ชายทั้งหมดต่อมาเปลี่ยนเป็นผู้หญิงหมดผู้ชายเปลี่ยนมาเป็นการแสดงศิลปะพ่อแม่ของลูกในสมัยก่อนไม่ให้ลูกหลานของตนแสดงตารีอีนา เพราะกลัวว่าเป็นอันตราย(เอวหัก) เพราะโดยปกติใช้เวลาในการซ้อมยาวนานประมาณ ๑๐๐ วัน

จุดเด่นของตารีอีนา คือ การรำท่าสะพานโค้งถ้าใครมีความสามารถที่ดีที่สุด จะสามารถทำท่าสะพานโค้งแล้วหยิบเหรียญบาทได้ ที่เด่นอีกกว่านั้น คือทำท่าสะพานโค้งแล้วหยิบธนบัตรที่วางเหรียญอยู่ด้านบน แล้วหยิบมาให้หมดโดยการรวบทีเดียว

ภาพที่ ๑๓ การทำท่าสะพานโค้งหยิบเหรียญและธนบัตร

สำหรับที่มาที่ไปตารีอีนาเริ่มแรกมาจากเจ้าสาวให้ใส่ “เฮนน่า” แล้วอยู่บนบันลั้งก์ ให้คนมารำ “ตารี” รอบบันลั้งก์ จึงมีการเรียก “ตารีอีนา”

๕.๓ ประเด็นแนวทางในการส่งเสริม ฟันฟู อนุรักษ์ “ตารีอีนา” สืบต่อไป

จะเห็นว่าทุกกลุ่มภาคส่วนเห็นพ้องต้องกันว่า อยากให้ผู้นำทั้งสี่เสาหลักได้เข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมต่อการส่งเสริมให้มากที่สุด เพราะในขณะนี้การสนับสนุนส่วนใหญ่เกิดจากผู้นำท้องถิ่น ผู้นำธรรมชาติ และผู้นำท้องที่เป็นหลัก แต่ก็เป็นไปได้ในลักษณะการส่งเสริมทางความรู้สึกไม่ได้มีส่วนของงบประมาณในการสนับสนุน ที่ผ่านมางบประมาณและการสนับสนุนต่างๆได้จากการนำเยาวชนไปแสดงของครูภูมิปัญญา สิ่งสำคัญที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกันคือ ควรมีการสร้างเครือข่ายสืบทอดสนับสนุนตารีอีนาให้เยาวชนทั้ง ๕ รุ่นที่ผ่านมามีมารวมตัวกันเพื่อผลักดันการสืบทอดให้รุ่นน้องๆต่อไปสอดคล้องกับงานวิจัยทางวัฒนธรรมหลายๆ เรื่องที่ผ่านมา อาทิ วัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช (๒๕๕๑) ได้ศึกษาเรื่อง “การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรมกรณีศึกษา “ประเพณีสวดด้านวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร” ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการประเพณีสวดด้านในครั้งนี้ มีการส่งตัวแทนแต่ละสาขาร่วมแสดงความคิดเห็น ความเป็นมาของปัญหา และตั้งโจทย์เพื่อที่จะหาแนวทางในการฟันฟู อนุรักษ์ประเพณีสวดด้าน ซึ่งเป็นคำตอบของโจทย์การวิจัย และร่วมสร้างเครื่องมือ ได้ร่วมกันสร้างเครื่องมือในการวิจัย เตรียมคำถามสำหรับสัมภาษณ์ เพื่อนำไปสู่คำตอบที่ต้องการ และสุดท้าย มีเครือข่ายร่วมเวทีเสวนา แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ได้แนวทางในการฟันฟู อนุรักษ์ประเพณีสวดด้านให้คงอยู่คู่เมืองนครอย่างยั่งยืน และ แนวทางในการฟันฟู อนุรักษ์ประเพณีสวดด้านให้คงอยู่สืบไปโดยได้ข้อสรุปว่าเห็นควรจัดทำเครือข่ายการศึกษาเชิงบูรณาการแบบคู่ขนานโดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร่วมสนับสนุนงบประมาณและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการเรียนการสอนให้กับทางโรงเรียนในเขตพื้นที่อยู่แล้ว จะต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจังให้เกิดหลักสูตรท้องถิ่นประเพณี

สวดด้านในการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าวิธีการดังกล่าวจึงจะสามารถสร้างประเพณีสวดด้านให้อยู่ตลอดไป

สอดคล้องกับ วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา (๒๕๕๑) ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาประเพณีรับเทียนตาในตำบลตีหลวง อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา” ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาครั้งนี้ได้เสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด และชุมชน ดังนี้ การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการเข้าร่วมเป็นที่วิจัย และคณะทำงาน การร่วมตั้งโจทย์วิจัย การร่วมเขียนโครงร่างวิจัย/ร่วมออกแบบวิจัย การร่วมสร้างเครื่องมือวิจัย การร่วมคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง การร่วมเก็บข้อมูล การร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล การร่วมวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูล การร่วมเขียนรายงานการวิจัย และการร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการประเพณีรับเทียนตา และแนวทางการส่งเสริมคือ ควรปลูกฝังให้อนุชนรุ่นหลัง เข้าใจ และรู้คุณค่าของประเพณีรับเทียนตา โดยทางภาครัฐควรนำประเพณีมาสร้างเป็นองค์ความรู้และเผยแพร่ไปยังสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ สถานศึกษาควรบรรจุประเพณีรับเทียนตาเป็นประเพณีท้องถิ่นของตำบลตีหลวงในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้เยาวชนได้ศึกษา เกิดความรัก ห่วงแหนในประเพณียิ่งขึ้น ผู้ใหญ่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรนำลูกหลานไปร่วมประเพณีทุกครั้ง และให้ เด็ก ๆ มีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรม และได้มีโอกาสแสดงออก เพื่อปลูกฝังและให้เกิดความเคยชิน ควรหาผู้สืบทอดสำหรับเป็นผู้นำประกอบพิธีกรรม รัฐควรร่วมกับชุมชนจัดประเพณีรับเทียนตาให้ยิ่งใหญ่ สมบูรณ์แบบเพื่อจะได้ติดตามและอยู่ในความทรงจำ เมื่อถึงเวลาจะได้ปฏิบัติติดต่อกันทุกปี ควรทำข้อตกลงร่วมกันระหว่าง ผู้นำชุมชน / กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน / ชุมชน (ชาวบ้าน) ให้ประเพณีรับเทียนตาเป็นประเพณีของท้องถิ่น โดยกำหนดให้จัดเป็นประจำทุกปี

อีกทั้งยังสอดคล้องกับ วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี (๒๕๕๑) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษา การแสดงมโนราห์ในกลุ่มโฮมสเตย์ ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพินจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่าการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรม และชุมชนลีเล็ด คณะวิจัยได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งสภาวัฒนธรรม และชุมชนทุกฝ่ายในทุกขั้นตอน ประกอบด้วย กระบวนการร่วมวางแผน โดยได้อาศัยกระบวนการคิดและวางแผนร่วมกันของทุกฝ่าย ทั้งตัวแทนของสภาวัฒนธรรมจังหวัด และสภาวัฒนธรรมอำเภอ องค์การภาครัฐ กลุ่มผู้นำชุมชน สมาชิกกลุ่มชุมชนลีเล็ดนำเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ ตลอดจนกลุ่มนักแสดง เพื่อร่วมกันวางแผนในการที่จะนำการแสดงมโนราห์มาใช้ในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มชุมชนลีเล็ดเพื่อการอนุรักษ์ ส่งผลให้เกิดการยอมรับในกระบวนการ และร่วมกันดำเนินการตามแผนที่กำหนด และกระบวนการร่วมกันดำเนินการ โดยทุกฝ่ายได้ร่วมกันให้การสนับสนุนการดำเนินการตามแผนที่กำหนด ส่งผลให้การจัดกิจกรรมตามแผนเป็นไปโดยได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ถึงแม้ว่าการดำเนินการในระยะที่ผ่านมา จะดำเนินการได้เพียงส่วนหนึ่งของแผนที่กำหนด แต่ก่อให้เกิดความตระหนักร่วมกันที่จะร่วมกันผลักดันให้การดำเนินการพัฒนาการแสดงมโนราห์ของกลุ่มชุมชนลีเล็ดนำเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ เป็นไปตามแผนที่กำหนด รวมทั้งการใช้กระบวนการร่วมกันรับผิดชอบ จากการที่ทุกฝ่ายได้ร่วมกันวางแผนและร่วมกันดำเนินการตามแผนที่กำหนด ส่งผลให้คณะมโนราห์ที่ทุกฝ่ายได้ร่วมกันพัฒนามีความพร้อมในการแสดงมากขึ้น มีความสามารถในการแสดงมากขึ้น นอกจากนั้นแล้วสิ่งสำคัญที่สุดคือความตระหนักที่จะต้องร่วมกันผลักดันให้ลูกหลานชาวตำบลลีเล็ดได้สืบทอดศิลปะการแสดงซึ่งเป็นมรดกที่สำคัญของบรรพชนให้สืบทอดต่อไป

๕.๔ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักในการบริหารจัดการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น:กรณีศึกษา “ตารี่อีนา” ต.กายูคละ อ.แว้ง จ.นราธิวาส สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือของผู้นำสี่เสาหลักต่อการสร้างความเข้มแข็งในชุมชนอย่างยั่งยืนได้อย่างชัดเจน นั่นคือ การพัฒนาความร่วมมือจะประกอบด้วยหลายๆ ฝ่ายในการทำงานในทั้งที่เป็นหน่วยงานทางการและหน่วยงานที่ไม่เป็นทางการ เพื่อให้เห็นถึงความหลากหลายในด้านมุมมองการทำงาน ที่ต้องมีบูรณาการทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาชนที่ต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่จะรับรู้ถึงสภาพปัญหาต่างๆ ในชุมชนได้ดี และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ควรสนับสนุนคือ เยาวชน เพราะเยาวชนจะเป็นบุคคลที่จะต้องเข้ามาแทนที่ตำแหน่งการงานของผู้นำต่างๆ จึงจำเป็นต้องสร้างเยาวชนให้มีคุณภาพในการศึกษาและการทำงาน จึงจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไปในทุกมิติ

๕.๕ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาพบว่า บทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมของผู้นำสี่เสาหลักในการบริหารจัดการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น:กรณีศึกษา “ตารี่อีนา”ต.กายูคละ อ.แว้ง จ.นราธิวาส ขึ้นอยู่กับ ผู้นำสี่เสาหลัก ที่เป็นผู้ชายเป็นหลัก ยังไม่สามารถสะท้อนบทบาทของสตรีกับการมีส่วนร่วมต่อชุมชน ดังนั้นหากทำการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาบทบาทสตรีกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อไป

บรรณานุกรม

- จิรพรรณ กาญจนะจิตรา. (๒๕๒๖). การมีส่วนร่วมของสตรี ในการพัฒนาชนบท. [ม.ป.ท.: ม.ป.พ.]
- ดลมนรรัตน์ บากา และคณะ. (๒๕๔๐). การศึกษาวิถีชีวิตของเยาวชนไทยมุสลิมเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในสา
งจังหวัดชายแดนภาคใต้. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (๒๕๒๗). การมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบาย
สาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประเวศ วะสี. (๒๕๒๒). กระบวนการคนใหม่ในการพัฒนาประเทศไทย ท้องถิ่นเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ
สาธารณสุขแห่งชาติ.
- วิมลศรี ผุดเพชรแก้ว. (๒๕๕๑). “การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการ
บริหารจัดการวัฒนธรรม :กรณีศึกษาเพลงนา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร”(ออนไลน์): สืบค้นได้จาก
http://www.culture.go.th/research/south/51_1.html[เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๔].
- วัชรินทร์ ดำรงกุล. (๒๕๕๑). “การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน ในการ
บริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษา การสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” จังหวัดยะลา”(ออนไลน์):
สืบค้นได้จาก http://www.culture.go.th/research/south/51_4.html[เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม
๒๕๕๔].
- วัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช. (๒๕๕๑). “การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรม
และชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรมกรณีศึกษา “ประเพณีสวดด้านวัดพระมหาธาตุ
วรมหาวิหาร”(ออนไลน์) : สืบค้นได้จาก
http://www.culture.go.th/research/south/51_2.html[เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๔].
- วัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี. (๒๕๕๑). “การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการ
บริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาการแสดงมโหรี อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี”(ออนไลน์): สืบค้น
ได้จาก http://www.culture.go.th/research/south/51_3.html[เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๔].
- วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา. (๒๕๕๑). “การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการ
บริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาประเพณีรับเทียนดาในตำบลดีหลวง อำเภอสทิงพระ จังหวัด
สงขลา”(ออนไลน์) : สืบค้นได้จาก http://www.culture.go.th/research/south/51_5.html[เมื่อ
วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๔].
- วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (๒๕๕๑). การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหาร
จัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษา การแสดงมโนราห์ในกลุ่มโฮมสเตย์ ตำบลลิเล็ด อำเภอบ้านนา
จังหวัดสุราษฎร์ธานี(ออนไลน์) : สืบค้นได้จาก
http://www.culture.go.th/research/south/51_7.html[เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๔].
- สุภวรรณ พันธุ์จันทร์. (๒๕๕๔). การร่วมมือ การแข่งขัน และการขัดแย้ง(ออนไลน์) : สืบค้นได้จาก
<http://socialscience.igetweb.com/index.php?mo=3&art=8933> [เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม
๒๕๕๔]
- ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน “ตารีอีนนา-ซีละ”. (๒๕๕๔). ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน “ตารีอีนนา-ซีละ” (ออนไลน์)
: สืบค้นได้จาก http://www.thaihealth.or.th/partner/partner_stor/13485[เมื่อวันที่ ๑๔
พฤษภาคม ๒๕๕๔]

ภาคผนวก

ประมวลภาพ

ประมวลภาพการลงพื้นที่

ประวัติคณะผู้วิจัย

๑ หัวหน้าโครงการ(รับผิดชอบงาน ๖๐ %)

อาจารย์สุรชัย ไวยวรรณจิตร (Aj.SurachaiVaivanjit)

เลขประจำตัวประชาชน ๓ ๘๐๑๖ ๐๐๖๓๑ ๑๒๓ อายุ ๒๙ ปี

อาจารย์ประจำ คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

ที่ปรึกษา คณะทำงานเสียงเล็กๆเพื่อสันติภาพ

ที่อยู่ติดต่อได้สะดวก ๓/๕๗ ม.๑ ต.รูสะมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี ๙๔๐๐๐

โทรศัพท์มือถือ (๐๘๓) ๑๙๐๑-๓๓๔ Fax ๐๗๓ ๔๑๘๕๔๕

E-mail: vonetime@gmail.com

ปริญญาตรี ศษ.บ. (ศึกษาศาสตร์) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ปริญญาโท กศ.ม. (ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยทักษิณ

สาขาวิชาที่ชำนาญ ภาษาศาสตร์, สังคมศาสตร์, ชุมชน, ท้องถิ่น,

มานุษยวิทยา, รัฐศาสตร์, วัฒนธรรมศึกษา

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

- การศึกษาสาเหตุที่ทำให้คะแนน O-NET ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ต่ำ: กรณีศึกษาโรงเรียนสุขสวัสดิ์วิทยา (ทุนสนับสนุนการวิจัยประจำปี ๒๕๕๒ จากสำนักทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ)
- การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการสร้างความเข้าใจในสถานการณ์การก่อความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษาชุมชนบ้านซีเซะ ต.บาไร่ อ.ยะหา จ.ยะลา (ทุนสนับสนุนการวิจัยประจำปี ๒๕๕๒ จากสถาบันพระปกเกล้า)
- การมีอยู่จริงขององค์ความรู้ที่บ่มเพาะท่ามกลางความหลากหลายต่อการสร้างความสมานฉันท์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้:กรณีศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะภูมิ อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี (ทุนสนับสนุนการวิจัยประจำปี ๒๕๕๓ จากสถาบันพระปกเกล้า)
- การสังเคราะห์งานวิจัยชุมชนในรอบ ๗ ปีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ทุนสนับสนุนการวิจัยประจำปี ๒๕๕๔จากสถาบันพระปกเกล้า)
- การวิจัยประเมินผลเชิงระบบงานบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) (ทุนสนับสนุนการวิจัยประจำปี ๒๕๕๔ จาก ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้)

ผู้ร่วมวิจัย

- การรวบรวมคำศัพท์ภาษาอาหรับที่ควรรู้ของนักเรียนชั้นม.๖. (ทุนสนับสนุนการวิจัยประจำปี ๒๕๕๓ จากสำนักทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ)

- การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและวินัยต่อเด็กและเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ :ปัตตานียะลาและนราธิวาส (ทุนสนับสนุนการวิจัยประจำปี ๒๕๕๓-๒๕๕๔ จากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ)
- ปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้: การมีส่วนร่วมของเยาวชนกับบทวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี (ทุนสนับสนุนการวิจัยประจำปี ๒๕๕๓ จากสถาบันพระปกเกล้า)
- การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและวินัยแก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้:กรณีศึกษาศูนย์จริยธรรมประจำวิทยาลัยอิสลามศึกษาม.อ.ปัตตานี (ทุนสนับสนุนการวิจัยประจำปี ๒๕๕๓จากสถาบันพระปกเกล้า)
- Dynamics of Intellectual Movement in the Re-creation of Social Space for Melayu Culture พลวัตของขบวนการปัญญาชนในการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้แก่) งานวิจัยย่อย (วัฒนธรรมมลายูในประเทศไทยในโครงการวิจัย Culture & Rights in Thailand ยวิทยาสิรินธร ของศูนย์มานุษย (สิทธิและวัฒนธรรมในประเทศไทย) -๒๕๕๓ปีงบประมาณ ๒๕๕๔
- มุ่งสู่ความเป็นรัฐธรรมาธิปไตย: กรณีศึกษาศูนย์บูรณาการพัฒนาศูนย์ที่พิเศษ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้โครงการวิจัยตามแผนงานวิจัย ศูนย์ศึกษาและพัฒนาธรรมาธิปไตย) ๒๕๕๓ตุลาคม)-มีนาคม ๒๕๕๔ ((
- โครงการวิจัยเพื่อสำรวจการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทยพ.ศ. ๒๕๕๔) หัวหน้าทีมสำรวจ๗จังหวัดภาคใต้ประกอบด้วยสงขลาสตูลพัทลุงสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราชและนราธิวาส (ภายใต้โครงการวิจัยวัฒนธรรมประชาธิปไตยรหัสโครงการ๕๔๐๕๑รหัสกิจกรรม ๑๐๒๐๐ ทุนสนับสนุนการวิจัยสำนักวิจัย สถาบัน) (๒๕๕๔พระปกเกล้า
- -โครงการวิจัยประเมินการดำเนินงานของรัฐสภา (หัวหน้าทีมสำรวจ ๙ จังหวัดภาคใต้ ประกอบด้วย สงขลา ชุมพร ระนอง พัทลุง สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส) (ทุนสนับสนุนการวิจัยสำนักวิจัย สถาบันพระปกเกล้า ๒๕๕๕)
- -โครงการวิจัย Attitudes toward Violence and Reconciliation in Thailand (หัวหน้าทีมสำรวจ ๙ จังหวัดภาคใต้ ประกอบด้วย สงขลา ชุมพร ระนอง พัทลุง สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส) (ทุนสนับสนุนการวิจัยสำนักวิจัย สถาบันพระปกเกล้า ร่วมกับ มหาวิทยาลัย Uppsala ประเทศสวีเดน ๒๕๕๕)

ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

- มุมมองของเยาวชนและความเข้าใจต่อการบังคับใช้ พ.ร.บ. ความมั่นคงในการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ๒๕๕๑ กรณีศึกษาอำเภอนาทวีจังหวัดสงขลา:(ทุนสนับสนุนการวิจัยประจำปี ๒๕๕๓ จากสถาบันพระปกเกล้า)
- วิถีชีวิตและวัฒนธรรมความบันเทิงของเยาวชนท่ามกลางสถานการณ์ก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ช่วง ๗ ปีที่ผ่านมา(พ.ศ.๒๕๔๗-พ.ศ.๒๕๕๔)ทุนสนับสนุนการวิจัยประจำปีจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมฯ ๒๕๕๔
- โต๊ะหัวน้เต๊ะห์ ปุขณียบุคคล ดำเนินงานแห่งความเจริญรุ่งเรืองของชุมชนบ้านหัวทะเล ทุน

สนับสนุนการวิจัยประจำปี ๒๕๕๕ จากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร กระทรวงวัฒนธรรม
ผลงานบทความวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่

- งานวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการสร้างความเข้าใจในสถานการณ์การก่อความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาชุมชนบ้านซีเซะ ต.บาไร่ อ.ยะหา จ.ยะลา” นำเสนอในงานประชุมวิชาการ “กระบวนทัศน์มหาวิทยาลัยไทยบนความท้าทายของเอเชียแปซิฟิก” จัดโดย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ร่วมกับเครือข่ายวิจัยประชาชื่น เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๔
- บทความปริทัศน์ เรื่อง “แรงบันดาลใจเส้นทางสู่ตำแหน่งทางวิชาการ: มุมกลับของวันวานที่ต้องทบทวน” นำเสนอในงานประชุมวิชาการ ครั้งที่ ๕ “การบูรณาการสหศาสตร์เพื่อการสร้างสรรค์สังคมโลกสมัยใหม่” จัดโดย คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ ร่วมกับ สำนักส่งเสริมการวิจัยและเขียนตำรา มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา เมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๔
- บทความวิจัยเรื่อง “The existence of Bodies of Knowledge Amidst Diversity and the Reconciliation Attempts in Three Southern Border Provinces of Thailand: A Case Study of Phumi Pondok Institution in Yaring District of Pattani” นำเสนอในงาน The first international islamic conference in medan, indonesia เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๕

๒ ผู้ร่วมงานวิจัย(รับผิดชอบงาน ๔๐ %)

๒.๑ อาจารย์มาหะมาดารี แวนะ (Aj.MahamadareeWaeno) (รับผิดชอบงาน ๑๕ %)

อาจารย์ประจำ คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

๑๓๕/๘ ต.เขาคูม อ.ยะรัง จ.ปัตตานี ๙๔๑๖๐ โทรศัพท์มือถือ (๐๘๔) ๑๘๖๒-๑๘๔๔

E-mail: mwaeno@yahoo.com

ปริญญาตรี เศรษฐศาสตร์บัณฑิต วิทยาลัยเศรษฐศาสตร์วิเดียวิวาฮา

เมืองยอร์กยาคัรตา ประเทศอินโดนีเซีย

ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาญะฮมาดา

เมืองยอร์กยาคัรตา ประเทศอินโดนีเซีย

สาขาวิชาที่ชำนาญ รัฐประศาสนศาสตร์, วัฒนธรรมศึกษา, สังคมศาสตร์, ชุมชน

ท้องถิ่น, การบริหาร, เศรษฐศาสตร์, มานุษยศาสตร์

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย

ผู้ร่วมวิจัย

- ศึกษาภาวะเทียบที่เกี่ยวกับการจ้างแรงงานต่างชาติของมาเลเซีย: กรณีศึกษาแรงงานไทยในรัฐชายแดนทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย (ทุนสนับสนุนจากกงสุลใหญ่ ณ เมืองโกตาบารู ประเทศมาเลเซีย)

- บทบาทของอิหม่ามในการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธีของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย: กรณีศึกษาจังหวัดนราธิวาส (ทุนสนับสนุนการจากสถาบันพระปกเกล้า)
- การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยผ่านกระบวนการศึกษาอิสลาม

๒.๒ อาจารย์ธีรวัช จาปรัง (Aj.TeerawatJaprang) (รับผิดชอบงาน ๑๕ %)
 อาจารย์ประจำ คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
 ๑๓๕/ศต.เขาตวม อ.ยะรัง จ.ปัตตานี ๙๔๑๖๐ โทรศัพท์มือถือ (๐๘๑) ๐๙๗๓-๓๕๑
 E-mail: tjaprang@yahoo.com
 ปริญญาตรี ศษ.บ. เอกกฎหมายอิสลาม
 วิทยาลัยอิสลามศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 ปริญญาโท สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยอิสลามนานาชาติมาเลเซีย
 (International Islamic University)
 สาขาวิชาที่ชำนาญ การจัดการ, สังคมศาสตร์, ชุมชนท้องถิ่น, การบริหาร

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย -

๒.๓ นายนุรมาน จินตารา (Mr.NurmanChintara) (รับผิดชอบงาน ๑๐ %)
 ประธานคณะกรรมการเสียงเล็กๆเพื่อสันติภาพ
 ที่อยู่ติดต่อได้สะดวก ๓/๕๗ ม.๑ ต.รูสะมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี ๙๔๐๐๐
 โทรศัพท์มือถือ (๐๘๗) ๒๘๗๓๐๔๒ E-mail: chinnuramano@gmail.com
 ปริญญาตรี ศษ.บ. (มลาญศึกษา) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 สาขาวิชาที่ชำนาญ มลาญศึกษา, สังคมศาสตร์, ชุมชน, ท้องถิ่น,
 มานุษยวิทยา, รัฐศาสตร์, วัฒนธรรมศึกษา

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

- การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและวินัยต่อเด็กและเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ปัตตานียะลาและนราธิวาส (ทุนสนับสนุนการวิจัยประจำปี ๒๕๕๓ จากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ)
- ปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : การมีส่วนร่วมของเยาวชนกับบทวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี (ทุนสนับสนุนการวิจัยประจำปี ๒๕๕๓ สำนักวิจัยสถาบันพระปกเกล้า)

ผู้ร่วมวิจัย

- การศึกษาสาเหตุที่ทำให้คะแนน O-NET ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ต่ำ: กรณีศึกษาโรงเรียนสุขสวัสดิ์วิทยา (ทุนสนับสนุนการวิจัยประจำปี ๒๕๕๒ จากสำนักทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติองค์การมหาชน)

- การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการสร้างความเข้าใจในสถานการณ์การก่อความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนฯ :กรณีศึกษาชุมชนบ้านซีเซต.บาโร๊ะอ.ยะหาจ.ยะลา (ทุนสนับสนุนวิจัยประจำปี๒๕๕๒จากสำนักงานวิจัยสถาบันพระปกเกล้า)
- การมีอยู่จริงขององค์ความรู้ที่บ่มเพาะท่ามกลางความหลากหลายต่อการสร้างความสมานฉันท์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะภูมิอ.ยะหริ่งจ.ปัตตานี (ทุนสนับสนุนวิจัยประจำปี๒๕๕๓จากสำนักวิจัยสถาบันพระปกเกล้า)
- การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและวินัยต่อเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้:กรณีศึกษาศูนย์จริยธรรมประจำวิทยาลัยอิสลามศึกษาม.อ.ปัตตานี (ทุนสนับสนุนวิจัยประจำปี๒๕๕๓ จากสำนักวิจัยสถาบันพระปกเกล้า)

๓ ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

ผอ.อำพรณีนีปันทาวงค์ (ผู้อำนวยการกลุ่มงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน
สิทธิเสรีภาพและการคุ้มครองผู้บริโภควุฒิสภา)
สังกัดสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา อาคารรัฐสภา ๒
เลขที่ ๔๙๙ อาคารสุขประพฤติ ชั้น ๑๒ ถนนประชาชื่น เขตบาง
ซื่อ กรุงเทพฯ ๑๐๘๐๐ โทรศัพท์มือถือ ๐๘๙ ๘๙๕ ๗๖๐๕
E-mail: ampan2007@gmail.com

อ.บงกช นพวงศ์ ณ ออยุธยา (ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและพัฒนาธรรมาธิปไตย)
สตรีตีเด่นด้านส่งเสริมสันติภาพ ประจำปี ๒๕๕๒
๒๘๗/๘๑-๘๒หมู่บ้านออมทองถ.หนองจิกต.รูสะมิแลอ.เมือง
จ.ปัตตานี๙๕๐๐๐ โทรศัพท์มือถือ๐๘๑-๘๙๗๗๐๗๙
E-mail: bongkot_nop@windowslive.com